

Houses and children, part 2

Хæдзæрттæ æмæ сывæллæттæ, дыккаг хай

Дома и дети, часть 2

Dargavs: Nyusya, Nadifa, Tausa

с. Даргавс: Ньюся, Надифа, Тайса

Recorded by Arseniy Vydrin and Julia Mazurova. Translated by Madina Darchieva. Interlinearized by Arseniy Vydrin and Oleg Belyaev.

Записывали А.П. Выдрин и Ю.В. Мазурова. Расшифровывала М.В. Дарчиева. Глоссировал А.П. Выдрин и О.И. Беляев.

1.1 **Действительно** **афтæ** **нæу** ?
действительно афтæ нæ у
действительно так NEG быть.PRS.3SG

1.2 **Уый** **цы** **дзых** **фæхæлиу** **кодта** **уый**
уый **цы** **дзых** **фæ-** **хæлиу** **код** **-т** **-а** **уый**
DemDist.NOM **что** **рот** **PV** **раскрытый** **делать** **TR** **PST.TR.3SG** **DemDist.NOM**
Исламмæ **куы** **æрбацыдис** **йедимæ** **...** **йæ** **фыдимæ**
Ислам **-мæ** **куы** **æрба-** **цыд** **-ис** **йед** **-имæ** **йæ=** **фыд** **-имæ**
Ислам **ALL** **когда** **PV** **идти** **PST.INTR.3SG** **HES** **COMIT** **POSS.3SG=** **отец** **COMIT**

1.3 **Æз** **ын** **уадзгæ** **нæ** **кæнын** **хæдзар** **уæй**
æз **=ын** **уадз** **-гæ** **нæ** **кæн** **-ын** **хæдзар** **уæй**
я **=3SG.ENCL.DAT** **разрешать** **CONV** **NEG** **делать** **PRS.1SG** **дом** **продажа**
кæнын
кæн **-ын**
делать **INF**

1.4 **Уый** **йед** **æрбацыди** **БТИ**
уый **йед** **æрба-** **цыд** **-и** **БТИ**
DemDist.NOM **HES** **PV** **идти** **PST.INTR.3SG** **БТИ** (Бюро технической инвентаризации)
æрбакодта **æмæ** **йед** **кодта** **техпаспорт**
æрба- **код** **-т** **-а** **æмæ** **йед** **код** **-т** **-а** **техпаспорт**
PV **делать** **TR** **PST.TR.3SG** **и** **HES** **делать** **TR** **PST.TR.3SG** **техпаспорт**

2.1 — **Уæддæр** **уæй** **кодта** , **представляешь** , **нæ**
уæддæр **уæй** **код** **-т** **-а** **представляешь** **нæ**
все-таки **продажа** **делать** **TR** **PST.TR.3SG** **представляешь** **NEG**
йæ **уагътон** **уæй** **кæнын** **уæддæр** **уæй**
=йæ **уагът** **-он** **уæй** **кæн** **-ын** **уæддæр** **уæй**
=3SG.ENCL.GEN **отпускать** **PST.TR.1SG** **продажа** **делать** **INF** **все-таки** **продажа**
кодта
код **-т** **-а**
делать **TR** **PST.TR.3SG**

2.2 **Документгæ**   **йæм**   **нæ**   **уыди**   **æмæ**
 документ -т -æ   =йæм   нæ   уыд -и   æмæ
 документ PL NOM   =3SG.ENCL.ALL   NEG   быть PST.INTR.3SG   и
æнхъæлдта   **скæндзæн**   **сæ**   **зæгъгæ**
 æнхъæлд -т -а   с- кæн -дзæн   =сæ   зæгъ -гæ
 думать TR PST.TR.3SG   PV делать FUT.3SG   =3PL.ENCL.GEN   сказать CONV

2.3 **Æмæ йын**   **æз афтæ зæгъын**   : « **Æз дын**   **нæ**
 æмæ =йын   æз афтæ зæгъ -ын   æз =дын   нæ
 и   =3SG.ENCL.DAT   я так сказать PRS.1SG   я =2SG.ENCL.DAT   NEG
уадзын   **техпаспорт кæнын**
 уадз -ын   техпаспорт кæн -ын
 разрешать PRS.1SG   техпаспорт делать INF

2.4 **Æз мæ**   **хæдзар нал**   **уæй**   **кæнын**   .»
 æз мæ=   хæдзар нал   уæй   кæн -ын
 я POSS.1SG=   дом больше.не   продажа   делать PRS.1SG

3.1 **Руфинæ ирон**   **аргъау**
 Руфинæ ирон   аргъау
 Руфина осетинский   сказка

3.2 **Мæнæ зæгъын**   **цы калмы**   **хай фæци**   **Виталий**
 мæнæ зæгъ -ын   цы калм -ы   хай фæци   Виталий
 вот сказать PRS.1SG   что змея GEN   часть PV+быть.PRS.3SG   Виталий

3.3 **Уый**   , **зæгъын**   , **куы нæ амардаид**   , **уæддæр**
 уый   зæгъ -ын   куы нæ а- мард -айд   уæддæр
 DemDist.NOM   сказать PRS.1SG   когда NEG   PV умирать CNTRF.3SG   все-таки
демæ нæ фæцардаид
 демæ нæ фæ- цард -айд
 2SG.COMIT NEG   PV жить CNTRF.3SG

3.4 **Мæнæ зæгъын**   **цы диссаджы**   **хай фæци**   ... **йæ**
 мæнæ зæгъ -ын   цы диссадж -ы   хай фæци   йæ=
 вот сказать PRS.1SG   что чудо   GEN   часть PV+быть.PRS.3SG   POSS.3SG=
фыдимæ афтæ ... йæ   **фыд дæр уым**   **уыдис**
 фыд -имæ афтæ   йæ=   фыд =дæр   уым   уыд -ис
 отец COMIT так   POSS.3SG=   отец =PTCL   DemDist.IN   быть PST.INTR.3SG
афтæмæй йын   **афтæ загътон**
 афтæмæй =йын   афтæ загът -он
 так   =3SG.ENCL.DAT   так   сказать PST.TR.1SG

4 **Йæ**   **фыды**   **дæр**   **куы нæ фæндыдаид**   **æмæ**
 йæ=   фыд -ы   =дæр   куы нæ фæндыд -айд   æмæ
 POSS.3SG=   отец GEN   =PTCL   когда NEG   хотеть CNTRF.3SG   и
йæ   **куы нæ ардыдтаиккой**   ...
 =йæ   куы нæ ардыд -т -аиккой
 =3SG.ENCL.GEN   когда NEG   наставлять TR CNTRF.3PL

5.1 — **О** , **æз дæр** **афтæ куы загътаин** ... **йæ уый** **сидзæр**
 о æз =дæр афтæ куы загът -аин йæ уый сидзæр
 да я =PTCL так ведь сказать CNTRF.1SG DemDist.NOM сирота

сывæллон у
 сывæллон у
 ребенок быть.PRS.3SG

5.2 **Æмæ йын** **кæд исты дæттынц** , **уæд ын**
 æмæ =йын кæд исты дæтт -ынц уæд =ын
 и =3SG.ENCL.DAT если что-нибудь давать PRS.3PL тогда =3SG.ENCL.DAT

раттæнт
 ратт -æнт
 дать IMP.3PL

5.3 **Нæ йын** **кодтам** ?
 нæ =йын код -т -ам
 NEG =3SG.ENCL.DAT делать TR PST.TR.1PL

5.4 **Радтаиккам** **ын**
 рад -т -аиккам =ын
 дать TR CNTRF.1PL =3SG.ENCL.DAT

5.5 **Æз дæр гьер афтæ фæзæгъын**
 æз =дæр гьер афтæ фæ- зæгъ -ын
 я =PTCL сейчас так PV сказать PRS.1SG

5.6 **Кæд мæнæ мæхи** **йæдæй æвдисын** , **уæддæр æз**
 кæд мæнæ мæ= хи йæдæй æвдис -ын уæддæр æз
 если вот POSS.1SG= REFL.GEN ну показывать PRS.1SG все-таки я
уымæн **мæ хай дæр сывæрдзынæн** **йæды дæр** ... **цы**
 уым -æн мæ= хай =дæр сы- вæр -дзынæн йæды =дæр цы
 DemDist DAT POSS.1SG= часть =PTCL PV класть FUT.1SG =PTCL что
мæм æрхауа **гъой дæр**
 =мæм æр- хау -а гъой =дæр
 =1SG.ENCL.ALL PV падать SBJV.3SG DemDist.GEN =PTCL

5.7 **Мæ фæлæ куы сдынджыр уа** , **уæд æй** **хъуамæ**
 мæ фæлæ куы с- дынджыр уа уæд =æй хъуамæ
 и но когда PV взрослый быть.SBJV.3SG тогда =3SG.ENCL.GEN нужно

зона : **ай** **мæ** **фыды** **мад** **мын**
 зон -а ай мæ= фыд -ы мад =мын
 знать SBJV.3SG DemProx.GEN POSS.1SG= отец GEN мать =1SG.ENCL.DAT
радта **мæ** **фыды** **хæдзæрттæй** **хай**
 рад -т -а мæ= фыд -ы хæдзæр -тт -æй хай
 дать TR PST.TR.3SG POSS.1SG= отец GEN дом PL ABL часть

6 — Уæддæр хъуамæ йæ фена , хъуамæ
 Уæддæр хъуамæ =йæ фен -а хъуамæ
 все-таки нужно =3SG.ENCL.GEN PV+видеть SBJV.3SG нужно
 йæ зона ... Уæдæ ?..
 =йæ зон -а уæдæ
 =3SG.ENCL.GEN знать SBJV.3SG так

7 — Фæлæ уыдон та налат сты
 фæлæ уыдон =та налат сты
 но DemDist.PL.NOM =же нахал быть.PRS.3PL

8 — Кæмæй у йæ мыккаг ?
 кæмæй у йæ= мыккаг
 кто.ABL быть.PRS.3SG POSS.3SG= род

9 — Халатæй
 Хала -т -æй
 Халаев PL ABL

10 — Ус мæм цы дзыхæй фæдзырдта
 ус =мæм цы дзых -æй фæ- дзырд -т -а
 женщина =1SG.ENCL.ALL что рот ABL PV говорить TR PST.TR.3SG
 æндæрæбон , уый зоныс ?
 æндæрæбон уый зон -ыс
 позавчера DemDist.GEN знать PRS.2SG

11 — Кæцы ус ?
 кæцы ус
 какой женщина

12 — Ужæ фæцæймардтæн
 ужæ фæ- цæй- мард -тæн
 ужæ PV PV умирать PST.INTR.1SG

13 — Уæдæ !
 уæдæ
 так

14.1 — Телефонæй мæм æрбадзырдта
 телефон -æй =мæм æрба- дзырд -т -а
 телефон ABL =1SG.ENCL.ALL PV говорить TR PST.TR.3SG

14.2 Æмæ мын гъе афтæтæ фæдзырдта : дæуæн
 æмæ =мын гъе афтæ -т -æ фæ- дзырд -т -а дæуæн
 и =1SG.ENCL.DAT ну так PL NOM PV говорить TR PST.TR.3SG ты.DAT
 , дам , дæ цыппар ...(заикается) дæ лæппуйы дæр
 =дам дæ= цыппар дæ= лæппу -йы =дæр
 =мол POSS.2SG= четыре POSS.2SG= мальчик GEN =PTCL

алыхуызон   ләгтәй   гуырда   сты
 алыхуызон   ләг -т -әй   гуырда   сты
 разнообразный   муж PL ABL   рожденный   быть.PRS.3PL

15 — **Æмә йын**   **загътаис**   ,   **цы хорз**   ,   **зәгъ**
 æмә =йын   загът -аис   цы хорз   зәгъ -*0
 и =3SG.ENCL.DAT   сказать CNTRF.2SG   что хороший   сказать IMP.2SG
 у
 у
 быть.PRS.3SG

16.1 — **О** ,   **стәй** ... **стәй**   **ма**   **мын**   **куыд загъта**   ?..
 о   стәй   стәй   =ма   =мын   куыд загът -а
 да   потом   потом   =ещё   =1SG.ENCL.DAT   как   сказать PST.TR.3SG

16.2 **Стәй** ,   **дам** ,   **дә**   **ләшпутә**   **иууылдәр наркомантә**
 стәй   =дам   дә=   ләппу -т -ә   иууылдәр наркоман -т -ә
 потом   =мол   POSS.2SG=   мальчик PL NOM   все   наркоман PL NOM
сты
 сты
 быть.PRS.3PL

16.3 **Стәй**   **ма**   **мын**   **цы загъта**   ?..
 стәй   =ма   =мын   цы загът -а
 потом   =ещё   =1SG.ENCL.DAT   что   сказать PST.TR.3SG

17 — **Йәхицән**   **ләппу**   **нәй**   ?
 йә=   -хицән   ләппу   нәй
 POSS.3SG= REFL.DAT   мальчик   EXST.NEG

18 — **На**
 на
 PRED.NEG

19 — **Афтә** ,   **бирә**   **цыдәртә**
 афтә   бирә   цы -дәрт -т -ә
 так   много   что INDEF PL NOM

20.1 — **Мә**   **ләппуты**   **хуызән** ,   **зәгъ**   ,   **куы**
 мә=   ләппу -т -ы   хуызән   зәгъ -*0   куы
 POSS.1SG=   мальчик PL GEN   похожий   сказать IMP.2SG   когда
уаиккой   **иууылдәр**
 уаиккой   иууылдәр
 быть.OPT.3PL   все

20.2 **Ды** ,   **дам** ,   **кусгә**   **дәр**   **никуы**   **кодтай**
 ды   =дам   кус -гә   =дәр   никуы   код -т -ай
 ты   =мол   работать CONV   =PTCL   никогда   делать TR PST.TR.2SG

20.3 Дæ иу къах , дам , де ‘ ннæуыл
 дæ= иу къах =дам де= ннæу -ыл
 POSS.2SG= один нога =мол POSS.2SG= другой SUPER

сæвæрдтай , афтæмæй , дам Ислам куыста
 с- æвæрд -т -ай афтæмæй =дам Ислам куыст -а
 PV класть TR PST.TR.2SG так =мол Ислам работать PST.TR.3SG

20.4 Æмæ , зæгъын , æз куы нæ куыстайн , уæд Ислам
 æмæ зæгъ -ын æз куы нæ куыст -айн уæд Ислам
 и сказать PRS.1SG я если NEG работать CNTRF.1SG тогда Ислам

æнæ мæн цы скодтаид ?
 æнæ= мæн цы с- код -т -айд
 без= я.GEN что PV делать TR CNTRF.3SG

20.5 Æз пятьдесят лет уæлæ фыййаумæ хьомгæс куы фæцыдтæн
 æз пятьдесят лет уæлæ фыййау -мæ хьомгæс куы фæ- цыд -тæн
 я пятьдесят лет вон наверху пастух ALL пастух ведь PV идти PST.INTR.1SG
 !

20.6 Ислам кусгæ куы кодта производной
 Ислам кус -гæ куы код -т -а производство -йы
 Ислам работать CONV когда делать TR PST.TR.3SG производство GEN

20.7 Æз ма уæлæ фыййæуттæн дæр хæринаг куы
 æз =ма уæлæ фыййæу -тт -æн =дæр хæринаг куы
 я =ещё вон наверху пастух PL DAT =PTCL пища когда

кодтон : кæм-иу сын дзултæ
 код -т -он кæм =иу =сын дзул -т -æ
 делать TR PST.TR.1SG где =ITER =3PL.ENCL.DAT хлеб PL NOM

скодтон , кæм цы !..
 с- код -т -он кæм цы
 PV делать TR PST.TR.1SG где что

20.8 Уыцы куыст дæр ма куы кодтон !
 уыцы куыст =дæр =ма куы код -т -он
 тот работа =PTCL =ещё ведь делать TR PST.TR.1SG

20.9 Æмæ сторожæй дæр куы куыстон
 æмæ сторож -æй =дæр куы куыст -он
 и сторож ABL =PTCL ведь работать PST.TR.1SG

20.10 Æмæ-иу æз Исламы бæсты фæндæгтæм дæр куы
 æмæ =иу æз Ислам -ы бæсты фæндæг -т -æм =дæр куы
 и =ITER я Ислам GEN вместо путь PL ALL =PTCL ведь

рацыдтæн !
 ра- цыд -тæн
 PV идти PST.INTR.1SG

20.11 **Æмæ** уым дæр куы куыстон !
 æмæ уым =дæр куы куыст -он
 и DemDist.IN =PTCL ведь работать PST.TR.1SG

20.12 **И** ?
 и
 EXST

20.13 **Æмæ** афтæмæй сывæллæттæ дæр куы схастон !
 æмæ афтæмæй сывæллæ -тт -æ =дæр куы с- хаст -он
 и так ребенок PL NOM =PTCL ведь PV воспитывать PST.TR.1SG

20.14 **Æмæ** ма сывæллæттæн хæдзæрттæ дæр куы
 æмæ =ма сывæллæ -тт -æн хæдзæр -тт -æ =дæр куы
 и =ещё ребенок PL DAT дом PL NOM =PTCL ведь
скодтам – квартирæтæ !
 с- код -т -ам квартирæ -т -æ
 PV делать TR PST.TR.1PL квартира PL NOM

20.15 **Уæд** æз уличны баячкаæ куы уаин , уæд мæм
 уæд æз уличны баячкаæ куы уаин уæд =мæм
 тогда я уличный баячка если быть.OPT.1SG тогда =1SG.ENCL.ALL
хæдзæрттæ уайд ?
 хæдзæр -тт -æ уайд
 дом PL NOM быть.OPT.3SG

20.16 **Уæд** , зæгъын , ныр сымах цы исиккат ?
 уæд зæгъ -ын ныр сымах цы ис -иккат
 тогда сказать PRS.1SG сейчас вы что брать OPT.2PL

20.17 **И** ?
 и
 EXST

20.18 **Афтæ** тынг мæстджын дæн ...
 афтæ тынг мæстджын дæн
 так очень рассерженный быть.PRS.1SG

21 — (неразборчиво) **ныртæккæ** тынг æвзæр у ...
 ныртæккæ тынг æвзæр у
 сейчас очень плохой быть.PRS.3SG

22.1 — **Æмæ** , зæгъын , цом , бакæсон æм
 æмæ зæгъ -ын цом , ба- кæс -он =æм
 и сказать PRS.1SG пойдем PV смотреть SBJV.1SG =3SG.ENCL.ALL
 , **æркæсон** , **всё** ... **æмæ** ... **йед** **райстон** ... **хæс** **æртæ**
 æр- кæс -он всё æмæ йед ра- йст -он хæс æртæ
 PV смотреть SBJV.1SG и HES PV брать PST.TR.1SG долг три

ласа , **уæд** , **зæгъын** , **æнæ** **пецæй**
 лас -а уæд зæгъ -ын æнæ= пец -æй
 возить SBJV.3SG тогда сказать PRS.1SG без= печь ABL
баззайдынæн , **мæ** **пец** **хæсджынаей** **райсдынæн** .
 ба- ззай -дынæн мæ= пец хæс -джын -æй ра- йс -дынæн
 PV оставаться FUT.1SG POSS.1SG= печь долг ADJ ABL PV брать FUT.1SG

26.3 **Йер** **мын** **æй** **кæд** **ныууадза** ... **Æз**
 йер =мын =æй кæд ныу- уадз -а æз
 сейчас =1SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN если PV отпускать SBJV.3SG я
ын **фæфыстон** **мæнæ** ....
 =ын фæ- фыст -он мæнæ
 =3SG.ENCL.DAT PV платить PST.TR.1SG вот

26.4 **Фæлæ** **уый** **список** **куы** **скодта** !
 фæлæ уый список куы с- код -т -а
 но DemDist.NOM список ведь PV делать TR PST.TR.3SG

26.5 **Исламы** **дзаумæттæ** **дæр** **ахаста** – **ног** **костюмтæ**
 Ислам -ы дзаумæ -тт -æ =дæр а- хаст -а ног костюм -тæ
 Ислам GEN вещь PL NOM =PTCL PV носить PST.TR.3SG новый костюм PL

27 — **Цæмæн** ?
 цæмæн
 что.DAT

28.1 — **Мæ** **жикеткæ** !
 мæ= жикеткæ
 POSS.1SG= жакет

28.2 **Æз** **сæ** **Исламæн** ... **Ислам** **сæ** **йæ** **къух**
 æз =сæ Ислам -æн Ислам =сæ йæ= къух
 я =3PL.ENCL.GEN Ислам DAT Ислам =3PL.ENCL.IN POSS.3SG= рука
дæр **нал** **атъыста** .
 =дæр нал а- тъыст -а
 =PTCL больше.не PV совать PST.TR.3SG

29 — **Æмæ** **сæ** **цæй** **тыххæй** **ахаста** ?
 æмæ =сæ цæй тыххæй а- хаст -а
 и =3PL.ENCL.GEN что.GEN для PV носить PST.TR.3SG

30.1 — **Æмæ** **сæ** **ахаста** , **мæнæ** **куы** ‘
 æмæ =сæ а- хаст -а мæнæ куы
 и =3PL.ENCL.GEN PV носить PST.TR.3SG вот когда
рбацыди , **Ислам** **куы** **амарди** , **уый**
 рба- цыд -и Ислам куы а- мард -и уый
 PV идти PST.INTR.3SG Ислам когда PV умирать PST.INTR.3SG DemDist.GEN

фæстæ , **уæд æз больницайæ уæд рацыдтæн как раз** .
 фæстæ уæд æз больница -йæ уæд ра- цыд -тæн как раз
 после тогда я больница ABL тогда PV идти PST.INTR.1SG

30.2 Æмæ æрбагæпп ласта дыууæ лæппуймæ æмæ йæ
 æмæ æрба- гæпп ласт -а дыууæ лæппу -йимæ æмæ йæ=
 и PV прыжок возить PST.TR.3SG два мальчик COMIT и POSS.3SG=
посудæ рамбырд кодта , йæ телевизор , стæй
 посудæ ра- мбырд код -т -а йæ= телевизор стæй
 посуда PV собрание делать TR PST.TR.3SG POSS.3SG= телевизор потом
йæ ... приемник у , æмæ йед у ...
 йæ= приемник у æмæ йед у
 POSS.3SG= приёмник быть.PRS.3SG и HES быть.PRS.3SG

31 — Фæлæуу , æмæ костюмтæ кæй ... чи
 фæ- лæуу -*0 æмæ костюм -тæ кæй чи
 PV стоять IMP.2SG и костюм PL кто.GEN кто
балхæдта ?
 ба- лхæд -т -а
 PV купить TR PST.TR.3SG

32.1 — О , æмæ костюмтæ уый балхæдта Исламæн
 о æмæ костюм -тæ уый ба- лхæд -т -а Ислам -æн
 да и костюм PL DemDist.NOM PV купить TR PST.TR.3SG Ислам DAT
подарæккæн .
 подарæкк -æн
 подарок DAT

32.2 Мæнæн – жикеткæ подарæккæн .
 мæнæн жикеткæ подарæкк -æн
 я.DAT жакет подарок DAT

33.1 — А - а - а .

33.2 Æмæ сæ ахæссæд !
 æмæ =сæ а- хæсс -æд
 и =3PL.ENCL.GEN PV носить IMP.3SG

33.3 Уыдон дæ тынг хъæуынц !
 уыдон дæ= тынг хъæу -ынц
 DemDist.PL.NOM POSS.2SG= очень быть.нужным PRS.3PL

34.1 — Æмæ сæ æз уым æрæвæрдтон ,
 æмæ =сæ æз уым æр- æвæрд -т -он
 и =3PL.ENCL.GEN я DemDist.IN PV класть TR PST.TR.1SG
батыхтон .
 ба- тыхт -он
 PV кутать PST.TR.1SG

34.2 **Æмæ** , **зæгъын** , **афтæ æнхъæл ма у** , **йе**
 æмæ зæгъ -ын афтæ æнхъæл ма у йе
 и сказать PRS.1SG так думать NEG быть.IMP.2SG
дын сæ йæ уæлæ скодтон ,
 =дын =сæ йæ= уæлæ с- код -т -он
 =2SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.GEN POSS.3SG= вон наверху PV делать TR PST.TR.1SG
куы амарди уæд , йе та сæ
 куы а- мард -и уæд йе =та =сæ
 когда PV умирать PST.INTR.3SG тогда =же =3PL.ENCL.GEN
хуыссæныл æрæвæрдтон
 хуыссæн -ыл æр- æвæрд -т -он
 место.для.спанья SUPER PV класть TR PST.TR.1SG
 Положить вещь на кровать умершего означает посвятить их умершему.

34.3 **Мæнæ** , **зæгъын** , **дын ам сты – æмæ**
 мæнæ зæгъ -ын =дын ам сты æмæ
 вот сказать PRS.1SG =2SG.ENCL.DAT DemProx.IN быть.PRS.3PL и
сæ афтæ æрæвæрдтон
 =сæ афтæ æр- æвæрд -т -он
 =3PL.ENCL.GEN так PV класть TR PST.TR.1SG

34.4 **Атыхта æмæ сæ ахаста !**
 а- тыхт -а æмæ =сæ а- хаст -а
 PV кутать PST.TR.3SG и =3PL.ENCL.GEN PV носить PST.TR.3SG

34.5 **Йер уый тряпочницæ нæу ?**
 йер уый тряпочницæ нæ у
 сейчас DemDist.NOM тряпичница NEG быть.PRS.3SG

34.6 **Йер марды костюмтæ сис æмæ**
 йер мард -ы костюм -т -æ с- ис -*0 æмæ
 сейчас убивать.PTCP.PST GEN костюм PL NOM PV брать IMP.2SG и
сæ ахæсс !
 =сæ а- хæсс -*0
 =3PL.ENCL.GEN PV носить IMP.2SG

34.7 **Уæд афтæ зæгъ : æз уыцы лæгæй мастæй ницы**
 уæд афтæ зæгъ -*0 æз уыцы лæг -æй маст -æй ницы
 тогда так сказать IMP.2SG я тот муж ABL обида ABL ничто
зонын , æз уыцы хæбрагътæ нæ ахæсдзынæн
 зон -ын æз уыцы нæ а- хæс -дзынæн
 знать PRS.1SG я тот NEG PV носить FUT.1SG

34.8 **Йер уый тряпочницæ нæу ?**
 йер уый тряпочницæ нæ у
 сейчас DemDist.NOM тряпичница NEG быть.PRS.3SG

34.9 **Æмæ ма дзы цы базади – дыууæ**
 æмæ =ма =дзы цы ба- ззад -и дыууæ
 и =ещё =3SG.ENCL.INESS что PV оставаться PST.INTR.3SG два

паласы , детски кроваткæ , уый райхæлдтон æмæ
 палас -ы детски кроваткæ уый рай- хæлд -т -он æмæ
 палас GEN детский кроватка DemDist.NOM PV развязывать TR PST.TR.1SG и

йæ шифоньеры сæр сæвæрдтон
 йæ= шифоньер -ы сæр с- æвæрд -т -он
 POSS.3SG= шифоньер GEN голова PV класть TR PST.TR.1SG

34.10 **Стæй ма уæд ... йæ люстраætæ дæр ын**
 стæй =ма уæд йæ= люстраæt -т -æ =дæр =ын
 потом =ещё тогда POSS.3SG= люстра PL NOM =PTCL =3SG.ENCL.DAT

раппæрстон æмæ сæ сæвæрдтон
 ра- ппæрст -он æмæ =сæ с- æвæрд -т -он
 PV бросать PST.TR.1SG и =3PL.ENCL.GEN PV класть TR PST.TR.1SG

34.11 **Цыдæр простойтæ балхæдтон мæхæдæг**
 цы -дæр простой -т -æ ба- лхæд -т -он мæхæдæг
 что INDEF простой PL NOM PV купить TR PST.TR.1SG я.сам

34.12 **Æмæ дын ... æмæ сыл список**
 æмæ =дын æмæ =сыл список
 и =2SG.ENCL.DAT и =3PL.ENCL.SUPER список

ыскодта
 ыс- код -т -а
 PV делать TR PST.TR.3SG

34.13 **Æмæ , дам , йер уæ къухтæ æрæвæрут**
 æмæ =дам йер уæ= къух -т -æ æр- æвæр -ут
 и =мол сейчас POSS.2PL= рука PL NOM PV класть IMP.2PL

34.14 **Æмæ йын Славик афтæ зæгъы ....**
 æмæ =йын Славик афтæ зæгъ -ы
 и =3SG.ENCL.DAT Славик так сказать PRS.3SG

35 — **Æрæвæрдтай та йын дзы ?**
 æр- æвæрд -т -ай =та =йын =дзы
 PV класть TR PST.TR.2SG =же =3SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.INESS

36.1 — **Æрæвæрдтон та йын**
 æр- æвæрд -т -он =та =йын
 PV класть TR PST.TR.1SG =же =3SG.ENCL.DAT

36.2 **Славик дæр ... æмæ , дам , ма дын сыл**
 Славик =дæр æмæ =дам =ма =дын =сыл
 Славик =PTCL и =мол =ещё =2SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.SUPER

йер исты куы бафтау , уæд та ?
 йер исты куы ба- фтау -а уæд =та
 сейчас что-нибудь когда PV прибавлять SBJV.3SG тогда =же

36.3 **Æмæ нæ зонын , зæгъын**
 æмæ нæ зон -ын зæгъ -ын
 и NEG знать PRS.1SG сказать PRS.1SG

36.4 **Афтæ фæрæдийын , афтæ , йер ын цы**
 афтæ фæ- рæдий -ын афтæ йер =ын цы
 так PV ошибаться PRS.1SG так сейчас =3SG.ENCL.DAT что

бакæнон !
 ба- кæн -он
 PV делать SBJV.1SG

36.5 **Лæг ахуыр куы нæ уа ...**
 лæг ахуыр куы нæ уа
 человек привычка когда NEG быть.SBJV.3SG

37 — **Цы худæджы ус дæ !**
 цы худ -æдж -ы ус дæ
 что смеяться PTCP.PRS GEN женщина быть.PRS.2SG

38.1 — **Афтæгæ ... æмæ , зæгъын , æрбацу , æмæ ,**
 афтæ -т -æ æмæ зæгъ -ын æрба- цу -*0 æмæ
 так PL NOM и сказать PRS.1SG PV идти IMP.2SG и
зæгъын ын , алас дæ дзаумæттæ
 зæгъ -ын =ын а- лас -*0 дæ= дзаумæ -тт -æ
 сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.DAT PV возить IMP.2SG POSS.2SG= вещь PL NOM

38.2 **Славиккимæ ... Славиккы бæрны куыд нæ уа**
 Славикк -имæ Славикк -ы бæрн -ы куыд нæ уа
 Славик COMIT Славик GEN ответственность GEN чтобы NEG быть.SBJV.3SG

... уый Славиккы рагацау ... уый суды куыд
 уый Славикк -ы рагацау уый суд -ы куыд
 DemDist.NOM Славик GEN заранее DemDist.NOM суд GEN как

загъта , уый зоныс ?
 загът -а уый зон -ыс
 сказать PST.TR.3SG DemDist.GEN знать PRS.2SG

38.3 **Мæнæ , дам-иу мæ ме ‘ фсин æмæ мæ**
 мæнæ =дам =иу =мæ ме= фсин æмæ мæ=
 вот =мол =ITER =1SG.ENCL.GEN POSS.1SG= свекровь и POSS.1SG=

тиу ратардтой
 тиу ра- тард -т -ой
 деверь PV гнать TR PST.TR.3PL

38.4 **Æмæ** , **мæгуыр** , **Славикк æм** **афтæ кæсы** , **Славикк**
 æмæ мæгуыр Славикк =æм афтæ кæс -ы Славикк
 и бедный Славик =3SG.ENCL.ALL так смотреть PRS.3SG Славик
æм **афтæ кæсы** ... **æмæ** , **дам** , **цал** ... **æнцад**
 =æм афтæ кæс -ы æмæ =дам цал æнцад
 =3SG.ENCL.ALL так смотреть PRS.3SG и =мол сколько спокойный
кæсы ... **куыд** , **дам** , **мын** **зæгъыс** **афтæ** ,
 кæс -ы куыд =дам =мын зæгъ -ыс афтæ
 смотреть PRS.3SG как =мол =1SG.ENCL.DAT сказать PRS.2SG так
уынгæ **дæр** **дæ** **куы** **никуы** **кодтон** , **куыд**
 уын -гæ =дæр =дæ куы никуы код -т -он куыд
 видеть CONV =PTCL =2SG.ENCL.GEN когда никогда делать TR PST.TR.1SG как
дæ **ратардтон** ?
 =дæ ра- тард -т -он
 =2SG.ENCL.GEN PV гнать TR PST.TR.1SG

38.5 **Æмæ** , **дам** , **джихæй** **кæсын** , **æмæ** , **дам**
 æмæ =дам джих -æй кæс -ын æмæ =дам
 и =мол рассеянный ABL смотреть PRS.1SG и =мол
ын **судья афтæ** : « **Чё ты** , **дам** , **смотришь спокойно** ?
 =ын судья афтæ =дам спокойно
 =3SG.ENCL.DAT судья так =мол

38.6 **Чё ты** , **дам** , **подвиг** , **дам** , **совершил ?**».
 =дам =дам
 =мол =мол

38.7 **Ома** **дæ** **чынды** **кæй** **ратардтай**
 ома дæ= чынды -ы кæй ра- тард -т -ай
 то есть POSS.2SG= невеста GEN COMP PV гнать TR PST.TR.2SG

38.8 **Æмæ** **наем** **цæргæ** **кæд** **кодта** ?
 æмæ =наем цæр -гæ кæд код -т -а
 и =1PL.ENCL.ALL жить CONV когда делать TR PST.TR.3SG

38.9 **Æмæ** **Исламы** **нае** **афарстой** , **Ислам** , **дам** , **кæд**
 æмæ Ислам -ы нае а- фарст -ой Ислам =дам кæд
 и Ислам GEN NEG PV спрашивать PST.TR.3PL Ислам =мол когда
амарди ?
 а- мард -и
 PV умирать PST.INTR.3SG

38.10 **Æмæ** **йæ** **ай** **нал** **хъуыды кодта**
 æмæ =йæ ай нал хъуыды код -т -а
 и =3SG.ENCL.GEN DemProx.NOM больше.не мысль делать TR PST.TR.3SG

38.11 **Ислам** **айы** **къухы** **куы** **систа йæ** **уд**
 Ислам ай -ы къух -ы куы с- ист -а йæ= уд
 Ислам DemProx.NOM GEN рука GEN ведь PV брать PST.TR.3SG POSS.3SG= душа

, **Славиккы къухы**
 Славикк -ы къух -ы
 Славик GEN рука GEN

38.12 **Ныр дæр куы ныккæуы** : « **Папи мын-иу**
 ныр =дæр куы нык- кæу -ы папи =мын - =иу
 сейчас =PTCL ведь PV плакать PRS.3SG папа =1SG.ENCL.DAT =ITER
мæнæ ам бадти » -, **зæгъгæ**
 мæнæ ам бадт -и зæгъ -гæ
 вот DemProx.IN сидеть PST.INTR.3SG сказать CONV

38.13 **Æмæ йæ нæ хъуыды кодта**
 æмæ йæ= нæ хъуыды код -т -а
 и POSS.3SG= NEG мысль делать TR PST.TR.3SG

38.14 **Æмæ , кæсыс , йæ фыды мард дæр**
 æмæ кæс -ыс , йæ= фыд -ы мард =дæр
 и смотреть PRS.2SG POSS.3SG= отец GEN убивать.PTCP.PST =PTCL
нæ хъуыды кæны !
 нæ хъуыды кæн -ы
 NEG мысль делать PRS.3SG

38.15 **Кæуыл скодтай дæ хæдзæрттæ** ...
 кæуыл с- код -т -ай дæ= хæдзæр -тт -æ
 кто.SUPER PV делать TR PST.TR.2SG POSS.2SG= дом PL NOM

Афтæгæ ...
 афтæ -т -æ
 так PL NOM

39.1 — **Всю жизнь йæ мад æмæ йæ фыд нæ цæрдзысты** (
 всю жизнь йæ= мад æмæ йæ= фыд нæ цæр -дзысты
 POSS.3SG= мать и POSS.3SG= отец NEG жить FUT.3PL
неразборчиво).

39.2 **Йæхицæн запастæ кæны**
 йæ= -хицæн запас -т -æ кæн -ы
 POSS.3SG= REFL.DAT запас PL NOM делать PRS.3SG

40 — **Цæй кæдмæ уыдзысты уыцы (неразборчиво)?**
 цæй кæдмæ уы -дзысты уыцы
 что.GEN до тех пор когда быть FUT.3PL тот

41.1 — **Йер та ... Йер ноджыдæр та дæ амæлæт ... Йер-та**
 йер =та йер ноджы -дæр =та дæ= а- мæлæт
 сейчас =же сейчас еще COMPAR =же POSS.2SG= PV смерть

, **зæгъын сымах рад у**
 зæгъ -ын сымах рад у
 сказать PRS.1SG вы очередь быть.PRS.3SG

41.2 **О** , **йер-та** , **зæгъын** **сымах рад у** .
 о зæгъ -ын **сымах рад у**
 да сказать PRS.1SG вы очередь быть.PRS.3SG

42 — **Ужас** !
 Ужас

43.1 — **Зæгъын** , **сымах дæр уырдаем хъæуы** ... **æмæ** ,
 зæгъ -ын **сымах =дæр уырдаем хъæу -ы æмæ**
 сказать PRS.1SG вы =PTCL туда быть.нужным PRS.3SG и

зæгъын , **уыцы хæдзæрттæ** **гыццылæн баззайдысты** .
 зæгъ -ын **уыцы хæдзæр -тт -æ гыццыл -æн ба- ззай -дысты**
 сказать PRS.1SG тот дом PL NOM маленький DAT PV оставаться FUT.3PL

43.2 **Нæ уæм** , **зæгъын** , **чынды** , **нæ уæм**
 нæ =уæм **зæгъ -ын чынды нæ =уæм**
 NEG =2PL.ENCL.ALL сказать PRS.1SG невеста NEG =2PL.ENCL.ALL

лæппу и .
 лæппу и
 мальчик EXST

44.1 — **Уæддæр** , **зæгъ** , **хæдзæрттæ** **мах сты** ,
 Уæддæр зæгъ -*0 **хæдзæр -тт -æ мах сты**
 все-таки сказать IMP.2SG дом PL NOM мы.GEN быть.PRS.3PL

зæгъгæ йын загътаис .
 зæгъ -гæ =йын **загът -аис**
 сказать CONV =3SG.ENCL.DAT сказать CNTRF.2SG

44.2 **Дæ сывæллон дæу нæу** , **уæдæ йæ**
 дæ= сывæллон дæу нæ у **уæдæ =йæ**
 POSS.2SG= ребенок ты.GEN NEG быть.PRS.3SG так =3SG.ENCL.GEN

уый искуыцæй æрхаста ?
 уый **искуыцæй æр- хаст -а**
 DemDist.NOM PV носить PST.TR.3SG

44.3 **Уæдæ < неразборчиво >?**
 уæдæ
 так

44.4 **Сволочь** .
 сволочь

45.1 — **Иу хатг æй** **больницæйы федтон** , **ды**
 иу хатг =æй **больницæ -йы фед -т -он ды**
 один раз =3SG.ENCL.GEN больница GEN PV+видеть TR PST.TR.1SG ты

йемæ уыдтæ .
 йемæ **уыд -тæ**
 3SG.COMIT быть PST.INTR.2SG

45.2 **Æмæ ахæм сабыр уыд** , **йæхи тынг сабыр**
 æмæ ахæм сабыр уыд йæ= хи тынг сабыр
 и такой тихий быть POSS.3SG= REFL.GEN очень тихий

дардта

дард -т -а
 содержать TR PST.TR.3SG

46.1 — **Омæ куыд ... йер æвиппайды куыд ед кæна**
 омæ куыд йер æвиппайды куыд ед кæн -а
 ну как сейчас вдруг чтобы HES делать SBJV.3SG

йæхи

йæ= хи
 POSS.3SG= REFL.GEN

46.2 **И ?**

и
 EXST

46.3 **Йер иубон Куыдзиатæм ныццыди** , **æмæ уый**
 йер иу бон Куыдзиат -æм ныц- цыд -и æмæ уый
 сейчас один день Кудзиевы ALL PV идти PST.INTR.3SG и DemDist.NOM

Куыдзиатæй цытæ дзырдта !

Куыдзиат -æй цы -т -æ дзырд -т -а
 Кудзиевы ABL что PL NOM говорить TR PST.TR.3SG

46.4 **Æмæ йын Куыдзиатæ дæр цыхт балæвар**
 æмæ =йын Куыдзиат -æ =дæр цыхт ба- лæвар
 и =3SG.ENCL.DAT Кудзиевы NOM =PTCL сыр PV подарок

ластой

ласт -ой
 возить PST.TR.3PL

46.5 **Мæнæ Ритæмæ ныууади**
 мæнæ Ритæ -мæ ныу- уад -и
 вот Рита ALL PV скакать PST.INTR.3SG

47 — **Уæд æй æз куыннæ ... æз ам уыдтæн** ,
 уæд =æй æз куыннæ æз ам уыд -тæн
 тогда =3SG.ENCL.GEN я как.не я DemProx.IN быть PST.INTR.1SG

уæд æй æз куыннæ федтон ?

уæд =æй æз куыннæ фед -т -он
 тогда =3SG.ENCL.GEN я как.не PV+видеть TR PST.TR.1SG

48 — **Омæ Фатикк нæм бауадис æмæ нын**
 омæ Фатикк =нæм ба- уад -ис æмæ =нын
 ну Фатик =1PL.ENCL.ALL PV скакать PST.INTR.3SG и =1PL.ENCL.DAT

æй уый дзырдта

=æй уый дзырд -т -а
 =3SG.ENCL.GEN DemDist.NOM говорить TR PST.TR.3SG

49.1 — **Æмæ** , **дам** , **уæм** **не** ‘ **рбацыди** ?
 æмæ =дам =уæм не рба- цыд -и
 и =мол =2PL.ENCL.ALL NEG PV идти PST.INTR.3SG

49.2 **Ницы** , **зæгъын** , **федтон** , **Фа** .
 ницы зæгъ -ын фед -т -он Фа
 ничто сказать PRS.1SG PV+видеть TR PST.TR.1SG Фатик

50 — **Йер** **дын** **махмæ** **цæуы** !
 йер =дын махмæ цæу -ы
 сейчас =2SG.ENCL.DAT мы.ALL идти PRS.3SG

51.1 — **Йер** **æз** **ардаугæ** **нае** **кæнын** , **Мади** .
 йер æз ардау -гæ нае кæн -ын Мади
 сейчас я подстрекать CONV NEG делать PRS.1SG Мадина

51.2 **Æз** **цы** **фехъусон** , **гъе** **ууыл** **уже** **мæнæ** **афтæ**
 æз цы фе- хъус -он гъе ууыл уже мæнæ афтæ
 я что PV слушать SBJV.1SG ну DemDist.SUPER уже вот так

дæгъæл сæвæрдтай

дæгъæл с- æвæрд -т -ай
 ключ PV класть TR PST.TR.2SG

51.3 **Кæмæ** **фæнды** **хæрам** **уон** , **æмæ** **дзы** **кæмæй**
 кæмæ фæнд -ы хæрам уон æмæ =дзы кæмæй
 кто.ALL хотеть PRS.3SG вражда быть.SBJV.1SG и =3SG.ENCL.ABL кто.ABL

фæнды **цы** **фехъусон** , **гъе** **уæддæр** **æй** **нае**
 фæнд -ы цы фе- хъус -он гъе уæддæр =æй нае
 хотеть PRS.3SG что PV слушать SBJV.1SG ну все-таки =3SG.ENCL.GEN NEG

ауæй **кæндзынаен**
 а- уæй кæн -дзынаен
 PV продажа делать FUT.1SG

51.4 **Искуы** **мæ** **исты** **фехъуыстай** ?
 искуы =мæ исты фе- хъуыст -ай
 когда-либо =1SG.ENCL.ABL что-нибудь PV слушать PST.TR.2SG

52 — **Омæ** **цæмæн** **хъæуы** **уый** , **Света** ?
 омæ цæмæн хъæу -ы уый Света
 ну почему быть.нужным PRS.3SG DemDist.NOM Света

53 — **Фехъуыстай** **искуы** **афтæ** **Руся** **загъта** ,
 фе- хъуыст -ай искуы афтæ Руся загът -а
 PV слушать PST.TR.2SG когда-либо так Руся сказать PST.TR.3SG

зæгъгæ ?

зæгъ -гæ
 сказать CONV

54.1 — **Омæ нукуы ницы фехъуыстон**
 омæ нукуы ницы фе- хъуыст -он
 ну нигде ничто PV слушать PST.TR.1SG

54.2 **Æз мæз мæнæ ардæм цыдтæн æмæ мæхицæн æхсæв гал**
 æз мæнæ ардæм цыд -тæн æмæ мæ= -хицæн æхсæв гал
 я вот сюда идти PST.INTR.1SG и POSS.1SG= REFL.DAT ночь бык
кодтон , **бон хъуг кодтон** : **сыхаг мын**
 код -т -он бон хъуг код -т -он сыхаг =мын
 делать TR PST.TR.1SG день корова делать TR PST.TR.1SG сосед =1SG.ENCL.DAT
 , **зæгъын** **уызæни**
 зæгъ -ын уы -дзæни
 сказать PRS.1SG быть FUT.3SG
 радовалась - досл. ночью себе вола строила, днем – корову

55.1 — **Никуы никæй ныхас рауæй ракодтон**
 нукуы никæй ныхас ра- уæй ра- код -т -он
 никогда никто.GEN слово PV продажа PV делать TR PST.TR.1SG

55.2 **Бирæ цыдæртæ фехъусын бирæ !**
 бирæ цы -дæр -т -æ фе- хъус -ын бирæ
 много что INDEF PL NOM PV слушать PRS.1SG много

55.3 **Лæгмарæн ныхæстæ дæр – нукуы ауæй**
 лæг мар -æн ныхæс -т -æ =дæр нукуы а- уæй
 человек убивать INF2 слово PL NOM =PTCL никогда PV продажа
кодтон , **стæй нæ ауæй кæндзынæн**
 код -т -он стæй нæ а- уæй кæн -дзынæн
 делать TR PST.TR.1SG потом NEG PV продажа делать FUT.1SG

55.4 **Афтæ сæ мемæ мæрдтæм ахæсдзынæн уæддæр æз**
 афтæ =сæ мемæ а- хæс -дзынæн уæддæр æз
 так =3PL.ENCL.GEN 1SG.COMIT PV носить FUT.1SG все-таки я
ахæм ныхас нæ зæгъдзынæн
 ахæм ныхас нæ зæгъ -дзынæн
 такой слово NEG сказать FUT.1SG
 мæрдтæм - возможно мæрдтæн (мæрд-тæн умирать.PST-PST.INTR.1SG)

55.5 **Æмæ Ритæйæ куыдтæ радзырдта ?**
 æмæ Ритæ -йæ куыд -т -æ ра- дзырд -т -а
 и Рита ABL как PL NOM PV говорить TR PST.TR.3SG

56 **Мæнæ ацы гæбаз куы иста ... Ай дæр Виталик**
 мæнæ ацы гæбаз куы ист -а ай =дæр Виталик
 вот DemProx кусок когда брать PST.TR.3SG DemProx.NOM =PTCL Виталик
афтæ зæгъы ...
 афтæ зæгъ -ы
 так сказать PRS.3SG

æмæ нæй æмæ нæй
 æмæ нæй æмæ нæй
 и EXST.NEG и EXST.NEG

58 — Уый чи фæнды дæр куы бакæна , уæддæр
 уый чи фæнд -ы =дæр куы ба- кæн -а уæддæр
 DemDist.GEN кто хотеть PRS.3SG =PTCL если PV делать SBJV.3SG все-таки
 æй никæмæн ратдзæни
 =æй никæмæн рат -дзæни
 =3SG.ENCL.GEN никто.DAT дать FUT.3SG

59.1 — Нæ йæ зонын
 нæ =йæ зон -ын
 NEG =3SG.ENCL.GEN звать PRS.1SG

59.2 Æмæ дын уый афтæ : уый , дам ,
 æмæ =дын уый афтæ уый =дам
 и =2SG.ENCL.DAT DemDist.NOM так DemDist.NOM =мол
 йæхи афтæ кæм дары , уым , дам , афтæ
 йæ= хи афтæ кæм дар -ы уым =дам афтæ
 POSS.3SG= REFL.GEN так где содержать PRS.3SG DemDist.IN =мол так
 нæу , нæ , дам , дын æй раттдзæн
 нæ у нæ =дам =дын =æй ратт -дзæн
 NEG быть.PRS.3SG NEG =мол =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN дать FUT.3SG

59.3 Æмæ уæд Виталик куы ссыд , уæд Виталик , дам ,
 æмæ уæд Виталик куы ссыд -*0 уæд Виталик =дам
 и тогда Виталик когда взобраться PST.INTR.3SG тогда Виталик =мол
 афтæ зæггы : цæмæй , дам , æй базыдтай
 афтæ зæгъ -ы цæмæй =дам =æй ба- зыд -т -ай
 так сказать PRS.3SG чтобы =мол =3SG.ENCL.GEN PV звать TR PST.TR.2SG
 , нæ , дам мын æй раттдзæн , уый ?
 нæ =дам =мын =æй ратт -дзæн уый
 NEG =мол =1SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN дать FUT.3SG DemDist.GEN

59.4 Æз , дам , адæймагмæ куы бакæсон , уæд , дам ,
 æз =дам адæймаг -мæ куы ба- кæс -он уæд =дам
 я =мол человек ALL когда PV смотреть SBJV.1SG тогда =мол
 æй уже зонын , чи , дам , у , уый
 =æй уже зон -ын чи =дам у уый
 =3SG.ENCL.GEN уже звать PRS.1SG кто =мол быть.PRS.3SG DemDist.NOM

59.5 Ныр ма кæс — уый æрбацыди æмæ
 ныр =ма кæс -*0 уый æрба- цыд -и æмæ
 сейчас =ещё смотреть IMP.2SG DemDist.NOM PV ийти PST.INTR.3SG и

уым   **балæууыди**
уым   ба- лæууыд -и
DemDist.IN PV стоять PST.INTR.3SG

59.6 **Æз уыцы ныхæстæ**   **Ритæйæн**   **дæр**   **нæ**   **ракодтон**
æз уыцы ныхæс -т -æ   Ритæ -йæн   =дæр   нæ   ра- код   -т   -он
я   тот   слово PL NOM   Рита DAT   =PTCL   NEG   PV делать TR PST.TR.1SG

59.7 **Стæй уæд адон уырдаем ныццыдысты**   ,   **уым**   **сæ**
стæй уæд адон уырдаем ныц- цыд -ысты   уым   сæ=
потом тогда эти туда PV идти PST.INTR.3PL   DemDist.IN POSS.3PL=
цур   **квартирæ райстой**   **Алан æмæ йед ... сæ**   **чынды**
цур -ы   квартирæ ра- йст -ой   Алан æмæ йед   сæ=   чынды
около INESS   квартира PV брать PST.TR.3PL   Алан и   HES   POSS.3PL=   невеста
,   **æмæ уыдоны**   **цур цардысты**   **квартирæйы**
æмæ уыдон   -ы   цур   цард -ысты   квартирæ -йы
и   DemDist.PL GEN   около жить PST.INTR.3PL   квартира GEN

59.8 **Æмæ та-иу**   **афтæ бакодта**   ,   **мад**   :   « **Мæ зæрдæ куыд**
æмæ =та =иу   афтæ ба- код   -т -а   мад   мæ зæрдæ куыд
и   =же =ITER   так PV делать TR PST.TR.3SG   мать   и   сердце как
нæ фæцæйтаны   ,   **мæ**   **зæрдæ**   –   **Алан æмæ йед ...**
нæ фæ- цæй- тон -ы   мæ=   зæрдæ   Алан æмæ йед
NEG PV PV рвать PRS.3SG   POSS.1SG=   сердце   Алан и   HES
сæ чынды   ,   **куы рахизынц**   **уырдыгæй**   ,   **уæд мæ**
сæ=   чынды   куы ра- хиз -ынц   уырдыгæй   уæд мæ=
POSS.3PL=   невеста   когда PV лезть PRS.3PL   оттуда   тогда POSS.1SG=
лæппу цы кодта   ,   **нæ**   ?».
лæппу цы код   -т -а   нæ
мальчик что делать TR PST.TR.3SG   NEG

59.9 **Æмæ та-иу**   **Руфинаæ дæр**   **афтæ**   :   **мæ**   **бынаты**   **куы**
æмæ =та =иу   Руфинаæ =дæр   афтæ   мæ=   бынат -ы   куы
и   =же =ITER   Руфина =PTCL   так   POSS.1SG=   место GEN   если
уайд йæ чынды   ,   **уæд æм**   **бæрæг уайд**
уайд   йæ=   чынды   уæд   =æм   бæрæг   уайд
быть.OPT.3SG   POSS.3SG=   невеста   тогда   =3SG.ENCL.ALL   заметный   быть.OPT.3SG

59.10 **Цæмæн мын**   **уый**   **дæ**   **бынаты**   **кæныс**   ?
цæмæн =мын   уый   дæ=   бынат -ы   кæн   -ыс
почему =1SG.ENCL.DAT   DemDist.GEN   POSS.2SG=   место GEN   делать PRS.2SG

59.11 **Аланы кæдæм марыс**   ?
Алан -ы   кæдæм   мар   -ыс
Алан GEN   куда   убивать PRS.2SG

60 — **Хуыцау бахизæд**   !
Хуыцау ба- хиз   -æд
бог PV беречь IMP.3SG

- 61.1 — **Кæдæм æй** **марыс** ?
 кæдæм =æй мар -ыс
 куда =3SG.ENCL.GEN убивать PRS.2SG
- 61.2 **Никуы йæ** **загътон** !
 никуы =йæ загът -он
 никогда =3SG.ENCL.GEN сказать PST.TR.1SG
- 61.3 **Стæй та загъта** : « **Ахæм картофы мургæ**
 стæй =та загът -а ахæм картоф -ы мур -т -æ
 потом =же сказать PST.TR.3SG такой картошка GEN частица PL NOM
нын **слæвæрдта** , **йер Виталик дæр афтæ**
 =нын с- лæвæрд -т -а йер Виталик =дæр афтæ
 =1PL.ENCL.DAT PV давать TR PST.TR.3SG сейчас Виталик =PTCL так
бакæнид ?
 ба- кæн -ид
 PV делать OPT.3SG
- 61.4 **Стæй сывæллонмæ-иу не суайд** ?».
 стæй не с- уайд
 потом NEG PV быть.OPT.3SG
- 61.5 **Стæй та загъта** : **йед ... цыхт мын**
 стæй =та загът -а йед цыхт =мын
 потом =же сказать PST.TR.3SG HES сыр =1SG.ENCL.DAT
æрбалæвæрдтой ...
 æрба- лæвæрд -т -ой
 PV давать TR PST.TR.3PL
- 62.1 — **Æмæ сæм** **кæд вæййы** ... **Ритæмæ** ?
 æмæ =сæм кæд вæйй -ы Ритæ -мæ
 и =3PL.ENCL.ALL если бывать PRS.3SG Рита ALL
- 62.2 **Зайгæ йын æркæнынц** , **фæлæ йын**
 зай -гæ =йын æр- кæн -ынц фæлæ =йын
 расти CONV =3SG.ENCL.DAT PV делать PRS.3PL но =3SG.ENCL.DAT
æцæг ахæмтæ вæййынц
 æцæг ахæм -т -æ вæйй -ынц
 настоящий такой PL NOM бывать PRS.3PL
- 63.1 — **Мæнæн исчи ахæмтæ куы радта** , **духовкæйы**
 мæнæн исчи ахæм -т -æ куы рад -т -а духовкæ -йы
 я.DAT кто-либо такой PL NOM если дать TR PST.TR.3SG духовка INESS
сæ бакæндзынæн , **æмæ сæ бахæр** —
 =сæ ба- кæн -дзынæн æмæ =сæ ба- хæр -*0
 =3PL.ENCL.GEN PV делать FUT.1SG и =3PL.ENCL.GEN PV есть IMP.2SG

уæддæр хохаг картоф хорз у
уæддæр хох -аг картоф хорз у
все-таки гора SUF картошка хороший быть.PRS.3SG

63.2 Чи дын цы радта , уымæн спасибо
чи =дын цы рад -т -а уым -æн спасибо
кто =2SG.ENCL.DAT что дать TR PST.TR.3SG DemDist DAT

зæгъ
зæгъ -*0
сказать IMP.2SG

63.3 Цæуыл хъæстытæ кæныс ?
цæуыл хъæст -ыт -æ кæн -ыс
что.SUPER жалоба PL NOM делать PRS.2SG

64 — Йер ацы аз дæлæ хуым бакодтам æмæ
йер ацы аз дæлæ хуым ба- код -т -ам æмæ
сейчас DemProх год там.внизу поле PV делать TR PST.TR.1PL и
ныссадзæм , ныссадзæм , ныссадзæм , æмæ ,
ныс- садз -æм ныс- садз -æм ныс- садз -æм æмæ
PV сажать PRS.1PL PV сажать PRS.1PL PV сажать PRS.1PL и
зæгъын , нæхицæн кусинаг куы фæуа
зæгъ -ын нæ= -хицæн кус -инаг куы фæ- уа
сказать PRS.1SG POSS.1PL= REFL.DAT работать PTCP.FUT ведь PV быть.SBJV.3SG
, зæгъгæ , йæ ныууагътам
зæгъ -гæ =йæ ныу- уагът -ам
сказать CONV =3SG.ENCL.GEN PV оставлять PST.TR.1PL

65.1 — Агъай фæуызæн , мæн дзы ницы
агъай фæ- уы -дзæн мæн =дзы ницы
PV быть FUT.3SG я.GEN =3SG.ENCL.ABL ничто
хъæуы
хъæу -ы
быть.нужным PRS.3SG

65.2 Нæ йæ бакодтат уæд , нæ ?
нæ =йæ ба- код -т -ат уæд нæ
NEG =3SG.ENCL.GEN PV делать TR PST.TR.2PL тогда NEG

66 — Кæнын æй бакодта Дида , фæлæ ма
кæн -ын =æй ба- код -т -а Дида фæлæ =ма
делать INF =3SG.ENCL.GEN PV делать TR PST.TR.3SG Дида но =ещё
дзы нубон ...
=дзы иу бон
=3SG.ENCL.INESS один день

67 — Ныссадз дзы истытæ æмæ
ныс- садз -*0 =дзы исты -т -æ æмæ
PV сажать IMP.2SG =3SG.ENCL.INESS что-нибудь PL NOM и

дзы байед кә ... сдзәбәх уыздән
 =дзы ба- йед кә с- дзәбәх уы -дзән
 =3SG.ENCL.INESS PV HES делать.IMP.2SG PV хороший быть FUT.3SG

68 — Иубон ма дзы дәлә кьабускьатә
 иу бон =ма =дзы дәлә кьабускьа -т -ә
 один день =ещё =3SG.ENCL.INESS там.внизу капуста PL NOM

асагьтон әз , цалдәр кьабускьайы ...
 а- сагьт -он әз цал -дәр кьабускьа -йы
 PV сажать PST.TR.1SG я сколько INDEF капуста GEN

69 — Әмә дын афтә байед кодта : цыхт
 әмә =дын афтә ба- йед код -т -а цыхт
 и =2SG.ENCL.DAT так PV HES делать TR PST.TR.3SG сыр

мын әрбаләвәрдтой , әмә йә куы адих
 =мын әрба- ләвәрд -т -ой әмә =йә куы а- дих
 =1SG.ENCL.DAT PV давать TR PST.TR.3PL и =3SG.ENCL.GEN когда PV часть

кодтам , уәд дзы дынджыр хьуын
 код -т -ам уәд =дзы дынджыр хьуын
 делать TR PST.TR.1PL тогда =3SG.ENCL.INESS большой волос

раивәзти — мад дын мәм афтә
 ра- ивәзт -и мад =дын =мәм афтә
 PV тянуться PST.INTR.3SG мать =2SG.ENCL.DAT =1SG.ENCL.ALL так

телефонай әрбадзырдта
 телефон -әй әрба- дзырд -т -а
 телефон ABL PV говорить TR PST.TR.3SG

70 — Цәй ма иууылдәр бахауы , мәнә диссаг !
 цәй =ма иууылдәр ба- хау -ы мәнә диссаг
 что.GEN =ещё все PV падать PRS.3SG вот чудо

71.1 — Хьус
 хьус -*0
 слушать IMP.2SG

71.2 Әмә йын әз афтә зәгьын : уыдонмә ,
 әмә =йын әз афтә зәгь -ын уыдон -мә
 и =3SG.ENCL.DAT я так сказать PRS.1SG DemDist.PL.NOM ALL

зәгьын , әххуырстыгә и , әмә , зәгьын , может
 зәгь -ын әххуырт -ыт -ә и әмә зәгь -ын может
 сказать PRS.1SG наемник PL NOM EXST и сказать PRS.1SG

быть , Женечкә уым нә уыди , может быть ,
 быть Женечкә уым нә уыд -и может быть
 Женечка DemDist.IN NEG быть PST.INTR.3SG

зәгьын , әй уыдон әрдыгьтой ,
 зәгь -ын =әй уыдон әр- дыгьт -ой
 сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN DemDist.PL.NOM PV доить PST.TR.3PL

исты
 исты
 что-нибудь

71.3 **Стәй** , **зәгъын** , **куыйтә** **дәр** **аратәх-батәх** **кәнынц**
 стәй зәгъ -ын куый -т -ә =дәр кән -ынц
 потом сказать PRS.1SG собака PL NOM =PTCL делать PRS.3PL
 , **может быть** , **дзы** **искуыдәй** **бахауди** ,
 может быть =дзы искуыд -әй ба- хауд -и
 =3SG.ENCL.INESS как-нибудь ABL PV падать PST.INTR.3SG

әндәр , **зәгъын** , **сыгъдәг** **сты**
 әндәр зәгъ -ын сыгъдәг сты
 другой сказать PRS.1SG чистый быть.PRS.3PL

71.4 **Афтә йын** **бакодтон**
 афтә =йын ба- код -т -он
 так =3SG.ENCL.DAT PV делать TR PST.TR.1SG

71.5 **Гъе уыцы ныхас дәр** **нә** **радзырдтон**
 гъе уыцы ныхас =дәр нә ра- дзырд -т -он
 ну тот слово =PTCL NEG PV говорить TR PST.TR.1SG

71.6 **Ныр ма йәм** **кәс** !
 ныр =ма =йәм кәс -*0
 сейчас =ещё =3SG.ENCL.ALL смотреть IMP.2SG

71.7 **Может быть** , **сә** **уый** **мәнәй** **искуыдтә**
 может быть =сә уый мәнәй искуыд -т -ә
 =3PL.ENCL.GEN DemDist.NOM я.ABL как-нибудь PL NOM
радзур **адәмән** ?
 ра- дзур -ы адәм -ән
 PV говорить PRS.3SG люди DAT

71.8 **Афтә кәнынц**
 афтә кән -ынц
 так делать PRS.3PL

71.9 **Мәнә стихотворени куыд сочинят ыскәнынц** ... **Йер**
 мәнә стихотворени куыд сочинят ыс- кән -ынц йер
 вот стихотворение как PV делать PRS.3PL сейчас

йәхи **ныхәстә** **мәнә сәвәрдта** ... **Сыхаг**
 йә= хи ныхәс -т -ә мәнә с- әвәрд -т -а сыхаг
 POSS.3SG= REFL.GEN слово PL NOM вот PV класть TR PST.TR.3SG сосед
короче ... **йә** **тиуимә** **цәры** **йер** **дәр**
 короче йә= тиу -имә цәр -ы йер дәр
 POSS.3SG= деверь COMIT жить PRS.3SG сейчас =PTCL

71.10 **Æмæ дын** æз **афтæ** ... **Ай** **йæ** **тиуты**
 æмæ =дын æз афтæ ай йæ= тиу -т -ы
 и =2SG.ENCL.DAT я так DemProx.NOM POSS.3SG= деверь PL GEN
нæ уарзта
 нæ уарзт -а
 NEG любить PST.TR.3SG

71.11 **Тимурик дæр нæм** **нал** **цыди** , **мæгуыр**
 Тимурик =дæр =нæм нал цыд -и мæгуыр
 Тимурик =PTCL =1PL.ENCL.ALL больше.не идти PST.INTR.3SG бедный
йæ бон !
 йæ= бон
 POSS.3SG= сила

72 — **Йер Тимуриччы ма уарз !**
 йер Тимуричч -ы ма уарз -*0
 сейчас Тимурик GEN NEG любить IMP.2SG

73.1 — **Тимурик дæр нæм** **нæ** **цыдис** !
 Тимурик =дæр =нæм нæ цыд -ис
 Тимурик =PTCL =1PL.ENCL.ALL NEG идти PST.INTR.3SG

73.2 **Стæй нæм** **Славик дæр** **нæ** **цыди**
 стæй =нæм Славик =дæр нæ цыд -и
 потом =1PL.ENCL.ALL Славик =PTCL NEG идти PST.INTR.3SG

74 — **Тимурик нæм** **нал** **цауы** **æмæ мæнæ** **Дида иу**
 Тимурик =нæм нал цау -ы æмæ мæнæ Дида =иу
 Тимурик =1PL.ENCL.ALL больше.не идти PRS.3SG и вот Дида =ITER
минут дæр нæ < неразборчиво >.....
 минут =дæр нæ
 минута =PTCL NEG

75 — **Æмæ афтæ бакодта** **Виталик :**
 æмæ афтæ ба- код -т -а Виталик
 и так PV делать TR PST.TR.3SG Виталик

76 — **Мамæ , йед , дам ... Тимуриkk , дам , не** ‘
 мамæ йед =дам Тимуриkk =дам не
 мама HES =мол Тимурик =мол NEG
рбадзырдта ?
 рба- дзырд -т -а
 PV говорить TR PST.TR.3SG

77 — **На**
 на
 PRED.NEG

78 — **Славик не** ‘ **рбадзырдта** ?
 Славик не рба- дзырд -т -а
 Славик NEG PV говорить TR PST.TR.3SG

79 — **На**
 на
 PRED.NEG

80 — **Мæнæ сæ æз хъуамæ æрæмбырд кæнон æмæ**
 мæнæ =сæ æз хъуамæ æр- æмбырд кæн -он æмæ
 вот =3PL.ENCL.GEN я нужно PV собрание делать SBJV.1SG и
сын зæгъон , æмæ мæм цæуой
 =сын зæгъ -он æмæ =мæм цæу -ой
 =3PL.ENCL.DAT сказать SBJV.1SG и =1SG.ENCL.ALL идти SBJV.3PL

81.1 — **Зæгъын , Виталик , зæгъын , Библийы куыд фысти**
 зæгъ -ын Виталик зæгъ -ын Библи -йы куыд фысти
 сказать PRS.1SG Виталик сказать PRS.1SG Библия GEN как
и ?
 и
 EXST

81.2 **Нымады дæр нæ ваййы ... Цæуыс – цу**
 нымад -ы =дæр нæ вайй -ы ... цæу -ыс цу -*0
 счет GEN =PTCL NEG бывать PRS.3SG идти PRS.2SG идти IMP.2SG
нæ цæуыс – ма цу
 нæ цæу -ыс =ма цу -*0
 NEG идти PRS.2SG =ещё идти IMP.2SG

81.3 **Горды уыдтæн куыддæр , Ислам дæр дзæбæх ... Виталик**
 горды уыд -тæн куыддæр , Ислам =дæр дзæбæх ... Виталик
 гордый быть PST.INTR.1SG как.только Ислам =PTCL хороший Виталик
мын дзæбæх уæд
 =мын дзæбæх уæд
 =1SG.ENCL.DAT хороший быть.IMP.3SG

81.4 **Кæд цæуыс , уæд цу**
 кæд цæу -ыс , уæд цу -*0
 если идти PRS.2SG тогда идти IMP.2SG

81.5 **Æмæ , зæгъын , Виталик , куыд и фыст**
 æмæ зæгъ -ын Виталик куыд и фыст
 и сказать PRS.1SG Виталик как EXST писать.PART.PST
уый зоньс ?
 уый зон -ыс
 DemDist.NOM знать PRS.2SG

81.6 **Æфсымæр æфсымæры** **нал** **уарздзæн** , **хъæбул фыды**
 æфсымæр æфсымæр -ы **нал** **уарз** -дзæн **хъæбул фыд** -ы
 брат брат GEN **больше.не** **любить** FUT.3SG **дитя** **отец** GEN
нал **уарздзæнис** , **мады** **нæ** **уарздзæн**
 нал уарз -дзæнис **мад** -ы **нæ** **уарз** -дзæн
 больше.не **любить** FUT.3SG **мать** GEN **NEG** **любить** FUT.3SG

81.7 **Æмæ** , **дам** , **уый** **махмæ** **хъуамæ** **цæмæн**
 æмæ =дам **уый** **махмæ** **хъуамæ** **цæмæн**
 и =мол DemDist.NOM **мы**.ALL **нужно** **почему**
æрхауа ?
 æр- хау -а
 PV **иметь** **отношение** SBJV.3SG

81.8 **Æз сæ** , **мама** , **æрæмбырд** **кæндзынæн** , **æмæ**
 æз =сæ **мама** **æр- æмбырд** **кæн** -дзынæн **æмæ**
 я =3PL.ENCL.GEN **мама** PV **собрание** **делать** FUT.1SG **и**
мæм **цæуæнт** , **мæнæн** **æнæ** **ме** **фсымæртæ**
 =мæм **цæу** -æнт **мæнæн** **æнæ=** **ме=** **фсымæр** -т -æ
 =1SG.ENCL.ALL **идти** IMP.3PL **я**.DAT **без=** **POSS.1SG=** **брат** PL NOM
мæ **бон** **нæу**
 мæ= **бон** **нæ** **у**
 POSS.1SG= **сила** **NEG** **быть**.PRS.3SG

81.9 **Мæнæн** , **дам** , **чындрæхсæвтæ** **дæр** **уыдон**
 мæнæн =дам **чындрæхсæв** -т -æ =дæр **уыдон**
 я.DAT =мол **невеста** **ночь** PL NOM =PTCL DemDist.PL.NOM
фæкодтой (**плачет**).
 фæ- код -т -ой
 PV **делать** TR PST.TR.3PL

82.1 — **Уæ** , **Руся** , **кæуынæй** **истытæ** **куы** **цæуид** ,
 уæ **Руся** **кæу** -ын -æй **исты** -т -æ **куы** **цæу** -ид
 Руся **плакать** INF ABL **что-нибудь** PL NOM **если** **идти** OPT.3SG
кæуынæй , **уæд** **мах** **ныр** **кæуæм** **фондз** **азы** , **æмæ**
 кæу -ын -æй **уæд** **мах** **ныр** **кæу** -æм **фондз** **аз** -ы **æмæ**
 плакать INF ABL **тогда** **мы**.NOM **сейчас** **плакать** PRS.1PL **пять** **год** GEN **и**
нæм **дзы** **исчи** **цæуы** ?
 =нæм =дзы **исчи** **цæу** -ы
 =1PL.ENCL.ALL =3SG.ENCL.INESS **кто-либо** **идти** PRS.3SG

82.2 **Ничиуал** .
 ничи уал
 никто больше

82.3 **Уырдыгæй** **цæуынтæ** **нæй** .
 уырдыгæй **цæу** -ын -т -æ **нæй**
 оттуда **идти** INF PL NOM **EXST.NEG**

83 — **Бахордта** **йæ** , **бахордта**
 ба- хорд -т -а =йæ ба- хорд -т -а
 PV есть TR PST.TR.3SG =3SG.ENCL.GEN PV есть TR PST.TR.3SG

йæ , **бахордта** **йæ** ....
 =йæ ба- хорд -т -а =йæ
 =3SG.ENCL.GEN PV есть TR PST.TR.3SG =3SG.ENCL.GEN
 букв. Съела она его.

84.1 — **Уый** **бæрц** **æдзæсгом** **митæ** **равдис** !
 уый бæрц æдзæсгом ми -т -æ ра- вдис
 DemDist.NOM количество бессовестный поступок PL NOM PV показывать

84.2 < **неразборчиво** > **Тынг** **налат** **разынди** .
 тынг налат ра- зынд -и
 очень нахал PV появляться PST.INTR.3SG

85.1 — **О** , **æмæ** **дын** **уый** **дзырдтон** ...
 о æмæ =дын уый дзырд -т -он
 да и =2SG.ENCL.DAT DemDist.NOM говорить TR PST.TR.1SG

Ай **йæ** **тиуты** **куыд нæ уарзта** ,
 ай йæ= тиу -т -ы куыд нæ уарзт -а
 DemProx.NOM POSS.3SG= деверь PL GEN как NEG любить PST.TR.3SG
уымæ **гæсгæ** ... **уыцы ус** **йæ** **тиуы** **къухыл**
 уы -мæ гæсгæ уыцы ус йæ= тиу -ы къух -ыл
 DemDist ALL в соответствии тот женщина POSS.3SG= деверь GEN рука SUPER
ныххæцыди **æмæ афтæмæй кодта** .
 ных- хæцыд -и æмæ афтæмæй код -т -а
 PV держать PST.INTR.3SG и так делать TR PST.TR.3SG

85.2 **Исламы** **цур** **дæр-иу** **бадтис** , **Ислам** **ын**
 Ислам -ы цур =дæр =иу бадт -ис Ислам =ын
 Ислам GEN около =PTCL =ITER сидеть PST.INTR.3SG Ислам =3SG.ENCL.DAT
бирæ **хатт** **тамако** **тедтæ** **дæр** **балхæдта** , **æхца**
 бирæ хатт тамако тед -тæ =дæр ба- лхæд -т -а æхца
 много раз табак и так далее PL =PTCL PV купить TR PST.TR.3SG деньги
дæр-иу **ын** **авæрдта** **уыцы лæгæн** .
 =дæр =иу =ын а- вæрд -т -а уыцы лæг -æн
 =PTCL =ITER =3SG.ENCL.DAT PV класть TR PST.TR.3SG тот человек DAT

85.3 **Фæлæ** **Исламы** **фæстæ** **йæ** **æдде** **никуыуал**
 фæлæ Ислам -ы фæстæ =йæ æдде никуы уал
 но Ислам GEN после =3SG.ENCL.GEN снаружи никогда больше
федтон , **хуыссæнуаты** **и** .
 фед -т -он хуысс -æн уат -ы и
 PV+видеть TR PST.TR.1SG лежать DAT постель GEN EXST

85.4 **Æмæ** **йын** **йæ** **къухыл** **хæцы** , **афтæмæй**
 æмæ =йын йæ= къух -ыл хæц -ы афтæмæй
 и =3SG.ENCL.DAT POSS.3SG= рука SUPER держать PRS.3SG так

йæ **скæны** , **æмæ** **Руфинайæн** **афтæ** **зæгъын** :
 =йæ с- кæн -ы æмæ Руфинаэ -йæн афтæ зæгъ -ын
 =3SG.ENCL.GEN PV делать PRS.3SG и Руфина DAT так сказать PRS.1SG
дæлæ **ма** , **зæгъын** , **йæ** **тиуимæ** , **зæгъын** ,
 дæлæ =ма зæгъ -ын йæ= тиу -имæ зæгъ -ын
 там.внизу =ещё сказать PRS.1SG POSS.3SG= деверь COMIT сказать PRS.1SG
куыд дзæбæх у !
 куыд дзæбæх у
 как хороший быть.PRS.3SG

85.5 **Æмæ дын** **афтæ** : « **Уый** **та** **цы** **у** !
 æмæ =дын афтæ уый =та цы у
 и =2SG.ENCL.DAT так DemDist.NOM =же что быть.PRS.3SG

85.6 **Æмæ дæ** **тиуимæ** **цæр** !
 æмæ дæ= тиу -имæ цæр -*0
 и POSS.2SG= деверь COMIT жить IMP.2SG

85.7 **Уæд та ма йæм** **мизын** **æрцыди** , **æмæ**
 уæд =та =ма =йæм миз -ын æр- цыд -и æмæ
 тогда =же =ещё =3SG.ENCL.ALL мочиться INF PV идти PST.INTR.3SG и
йæ **туалетмæ** **кæнын** **нæ** **хъæуы** ?
 =йæ туалет -мæ кæн -ын нæ хъæу -ы
 =3SG.ENCL.GEN туалет ALL делать INF PTCL быть.нужным PRS.3SG

85.8 **Æз Земæйы** **нæ** **уарзын** » , – **афтæ дын**
 æз Земæ -йы нæ уарз -ын афтæ =дын
 я Зема GEN NEG любить PRS.1SG так =2SG.ENCL.DAT

бакодта
 ба- код -т -а
 PV делать TR PST.TR.3SG

86 — **Æмæ йæ** **акæ** ...
 æмæ =йæ а- кæ
 и =3SG.ENCL.GEN PV делать.IMP.2SG

87.1 — **Афтæ дын** **бакодта**
 афтæ =дын ба- код -т -а
 так =2SG.ENCL.DAT PV делать TR PST.TR.3SG

87.2 « **Уый** **та** **цы** **цард** **у** ?
 уый =та цы цард у
 DemDist.NOM =же что жизнь быть.PRS.3SG

87.3 **Йер дæ** **тиуимæ** **цæр** !» .
 йер дæ= тиу -имæ цæр -*0
 сейчас POSS.2SG= деверь COMIT жить IMP.2SG

87.4 **Æппын ын**   **никуы**   **нич**   **и**   ,   **ома**   ,   **уыцы**   **тиуæн**   ?
 æппын   =ын   никуы   ничи   и   ома   уыцы   тиу   -æн
 совсем   =3SG.ENCL.DAT   никогда   никто   EXST   то есть   тот   деверь   DAT

87.5 **Ай**   **йæм**   **цæмæ**   **кæсы**   ?
 ай   =йæм   цæмæ   кæс   -ы
 DemProx.NOM   =3SG.ENCL.ALL   что.ALL   смотреть   PRS.3SG

87.6 **Афтæмæй дын**   **мæм**   **уый**   **фæстæ**   **диссаджы**
 афтæмæй   =дын   =мæм   уый   фæстæ   диссадж   -ы
 так   =2SG.ENCL.DAT   =1SG.ENCL.ALL   DemDist.NOM   после   чудо   GEN
ардыд   **куы**   **скæнид**   !
 ардыд   -*0   куы   с-   кæн   -ид
 подстрекать   PST.INTR.3SG   ведь   PV   делать   OPT.3SG

87.7 **Руся**   ,   **дам**   ,   **афтæ**   **зæггы**   :   **йæ**   **тиуимæ**   ,   **дам**   ,
 Руся   =дам   афтæ   зæгъ   -ы   йæ=   тиу   -имæ   =дам   ,
 Руся   =мол   так   сказать   PRS.3SG   POSS.3SG=   деверь   COMIT   =мол
цæры   !
 цæр   -ы
 жить   PRS.3SG

88 — **Наоборот** ...
 Наоборот

89.1 — **Мæнæ мыл**   **мæгуырыбон**   ,   **зæггын**   !
 мæнæ   =мыл   мæгуыр   -ы   бон   зæгъ   -ын
 вот   =1SG.ENCL.SUPER   бедный   GEN   день   сказать   PRS.1SG

89.2 **Æмæ дзы**   ,   **зæггын**   ,   **æз**   **æппæлгæ**   **куы**
 æмæ   =дзы   зæгъ   -ын   æз   æппæл   -гæ   куы
 и   =3SG.ENCL.INESS   сказать   PRS.1SG   я   хвалить   CONV   ведь
кодтон   **уымæй**   !
 код   -т   -он   уым   -æй
 делать   TR   PST.TR.1SG   DemDist   ABL

89.3 **Ай**   **йæ**   **тиуты**   **куыннæ**   **уарзы**   **уымæ**
 ай   йæ=   тиу   -т   -ы   куыннæ   уарз   -ы   уы   -мæ
 DemProx.NOM   POSS.3SG=   деверь   PL   GEN   как.не   любить   PRS.3SG   DemDist   ALL
гæсгæ
 гæсгæ
 в соответствии

89.4 **Ай**   **куы**   **загъта**   **афтæ** .
 ай   куы   загът   -а   афтæ
 DemProx.NOM   ведь   сказать   PST.TR.3SG   так

89.5 **Уый** та , **оказывається** , **сæ** хъæуккаг у
уый =та оказывається сæ= хъæуккаг у
DemDist.NOM =же POSS.3PL= односельчанин быть.PRS.3SG

89.6 **Йемæ** **мыл** **ай** **диссаджы**
йемæ =мыл ай диссадж -ы
3SG.COMIT =1SG.ENCL.SUPER DemProx.NOM чудо GEN

ардыдтыгæ **скодта**
ардыдт -ыт -æ с- код -т -а
подстрекать.PART.PST PL NOM PV делать TR PST.TR.3SG

89.7 **Ыстæй амæн** **йæ** **лæппу** **фысгæ** **нæ**
ыстæй ам -æн йæ= лæппу фыс -гæ нæ
потом DemProx DAT POSS.3SG= мальчик писать CONV PTCL

кодта , **æмæ дын** **ай** **йедмæ**
код -т -а æмæ =дын ай йед -мæ
делать TR PST.TR.3SG и =2SG.ENCL.DAT DemProx.NOM HES ALL

фæци ... **списокмæ куы æркæсин** , **зæгъгæ** , **æмæ**
фæци список -мæ куы æр- кæс -ин зæгъ -гæ æмæ
PV+быть.PRS.3SG список ALL ведь PV смотреть OPT.1SG сказать CONV и

дзы **чидæртæ** **нæ уыди**
=дзы чи -дæр -т -æ нæ уыд -и
=3SG.ENCL.INESS кто INDEF PL NOM NEG быть PST.INTR.3SG

89.8 **Æмæ мад хæцы** : **уыдон** **нууылдæр сты**
æмæ мад хæц -ы уыдон иууылдæр сты
и мать держать PRS.3SG DemDist.PL.NOM все быть.PRS.3PL

Валериккы аххæстæ , **уый** , **дам** , **уæхицæй** **исчи**
Валерик -ы аххæс -тæ уый =дам уæ= хицæй исчи
Валерик GEN вина PL DemDist.NOM =мол POSS.2PL= REFL.ABL кто-либо

фыссæг **уыдаид**
фысс -æг уыд -айд
писать PTCP.PRS быть CNTRF.3SG

89.9 **Афтæ вæййы** , **бирæтæ** **дзы** **нæ**
афтæ вæйй -ы бирæ -т -æ =дзы нæ
так бывать PRS.3SG много PL NOM =3SG.ENCL.INESS NEG

ныффыссынц , **æви ныффыссынц** – **ницы сын**
ныф- фысс -ынц æви ныф- фысс -ынц ницы =сын
PV писать PRS.3PL или PV писать PRS.3PL ничто =3PL.ENCL.DAT

зонын **æз !**
зон -ын æз
знать PRS.1SG я

89.10 **Æмæ уый** **дæр** **мæныл** **афтæ** < **неразборчиво** >
æмæ уый =дæр мæныл афтæ
и DemDist.NOM =PTCL я.SUPER так

акодта : **æз афтæ загътон** , **зæгъгæ** ... **Ницы**
 а- код -т -а æз афтæ загът -он зæгъ -гæ ницы
 PV делать TR PST.TR.3SG я так сказать PST.TR.1SG сказать CONV ничто
загътон !
 загът -он
 сказать PST.TR.1SG

89.11 **Стæй ма мыл афтæ æрбакодта** , **уыцы**
 стæй =ма =мыл афтæ æрба- код -т -а уыцы
 потом =ещё =1SG.ENCL.SUPER так PV делать TR PST.TR.3SG тот
ус чи у , **уый ма ноджыдæр цыхтытæ**
 ус чи у уый =ма ноджы -дæр цыхт -ыт -æ
 женщина кто быть.PRS.3SG DemDist.NOM =ещё еще COMPAR сыр PL NOM
балхæнын кодта уæд , **бирæ сызмæстой** .
 ба- лхæн -ын код -т -а уæд бирæ сы- змæст -ой
 PV купить INF делать TR PST.TR.3SG тогда много PV мешать PST.TR.3PL

89.12 **Æмæ дын ай афтæ бакодта** : **йер** ,
 æмæ =дын ай афтæ ба- код -т -а йер
 и =2SG.ENCL.DAT DemProx.NOM так PV делать TR PST.TR.3SG сейчас
дам , **дæлæ цас чъирийы скодтой** , **йер дам** ,
 =дам дæлæ цас чъири -йы с- код -т -ой йер =дам
 =мол там.внизу сколько пирог GEN PV делать TR PST.TR.3PL сейчас =мол
уыдон фесæфдзысты , **мусормæ** , **дам** , **сæ**
 уыдон фе- сæф -дзысты мусор -мæ =дам =сæ
 DemDist.PL.NOM PV гибнуть FUT.3PL мусор ALL =мол =3PL.ENCL.GEN
аласдзысты , **судзæггаг зианы** , **дам** , **уыйас сызмæнт** !
 а- лас -дзысты судзæггаг зиан -ы =дам уыйас сы- змæнт -*0
 PV возить FUT.3PL тяжелый беда GEN =мол столько PV мешать IMP.2SG

90 — **Æмæ Виталиччы рæстæджы бирæ адæм уыди** .
 æмæ Виталич -ы рæстæдж -ы бирæ адæм уыд -и
 и Виталик GEN время INESS много люди быть PST.INTR.3SG

91.1 — **Æмæ дзы бирæ баззад уæддæр** !
 æмæ =дзы бирæ ба- ззад -*0 уæддæр
 и =3SG.ENCL.INESS много PV оставаться PST.INTR.3SG все-таки

91.2 **Бирæ дзы баззаци** !
 бирæ =дзы ба- ззад -и
 много =3SG.ENCL.INESS PV оставаться PST.INTR.3SG

91.3 **Чи дæм хордта йер** ?
 чи =дæм хорд -т -а йер
 кто =2SG.ENCL.ALL есть TR PST.TR.3SG сейчас

91.4 **Чи хордта** ?
 чи хорд -т -а
 кто есть TR PST.TR.3SG

92 — Цæй ма , чи фæхæры ?
 цæй =ма чи фæ- хæр -ы
 CON =ещё кто PV есть PRS.3SG

93 — Æмæ махмæ дæр баззаци < неразборчиво >.
 æмæ махмæ =дæр ба- ззад -и
 и мы.ALL =PTCL PV оставаться PST.INTR.3SG

94.1 — Омæ æз ницы федтон , Таисæ , ницы !
 омæ æз ницы фед -т -он Таисæ ницы
 ну я ничто PV+видеть TR PST.TR.1SG Таиса ничто

94.2 Чъири дæр нæ федтон ...
 чъири =дæр нæ фед -т -он
 пирог =PTCL NEG PV+видеть TR PST.TR.1SG

95 — Стæй уыцы рæстæджы чъири тедтæ ...
 стæй уыцы рæстæдж -ы чъири тед -т -æ
 потом тот время INESS пирог и так далее PL NOM

96 — Æз мæнæ йермæ дæр мæ цæссыгæй мæхи
 æз мæнæ йер -мæ =дæр мæ= цæссыг -æй мæ= хи
 я вот сейчас ALL =PTCL POSS.1SG= слеза ABL POSS.1SG= REFL.GEN
 куы хсын !..
 куы хс -ын
 ведь мыть PRS.1SG

97 — Йе уыдæттæ ...
 йе= уыдæ -ттæ
 POSS.3SG= DemDist.PL PL

98.1 — Æмæ , Таисæ , дæхæдæг хуыздæр зоны : мæнмæ
 æмæ Таисæ дæхæдæг хуыздæр зон -ыс мæнмæ
 и Таиса ты.сам лучше знать PRS.2SG я.ALL

чындрæхсæвы рæстæджы ...
 чындрæхсæв -ы рæстæдж -ы
 невеста ночь GEN время GEN

98.2 Дыккаг бон æз мæ чындрæн цы радтаин ,
 дыккаг бон æз мæ= чындрæн -æн цы рад -т -аин
 второй день я POSS.1SG= невеста DAT что дать TR CNTRF.1SG
 уый дæр нæм куы ницыуал уыди
 уый =дæр =нæм куы ницы уал уыд -и
 DemDist.NOM =PTCL =1PL.ENCL.ALL ведь ничто больше быть PST.INTR.3SG

98.3 Æмæ сæ хомæй дæр , фыхæй дæр куы
 æмæ =сæ хом -æй =дæр фых -æй =дæр куы
 и =3PL.ENCL.GEN сырой ABL =PTCL кипяченный ABL =PTCL если

уарын   йафтæ , уæд æз уыцы судзæггаг зианы хъуамæ афтæ
уар   -ын   йафтæ   уæд   æз   уыцы   судзæггаг   зиан   -ы   хъуамæ   афтæ
раздавать PRS.1SG   так   тогда я   тот   тяжелый   беда GEN   нужно   так
загътаин   , уыйас   цæмæ   сызмæстой   ,
загът   -аин   уыйас   цæмæ   сы- змæст   -ой
сказать CNTRF.1SG   столько   что.ALL   PV мешать PST.TR.3PL
мæгуырыбонтæ   !
мæгуыр   -ы   бон   -т   -æ
бедный GEN   день PL NOM

99 — Уыдон   куы базадаиккой   ...
уыдон   куы ба- ззад   -аиккой
DemDist.PL.NOM   если PV оставаться CNTRF.3PL

100.1 — Æмæ , дам , æфсинтæ   дæр   цыхтытæ
Æмæ   =дам   æфсин   -т   -æ   =дæр   цыхт   -ыт   -æ
и   =мол   хозяйка PL NOM   =PTCL   сыр PL NOM

бамбæхстой
ба- мбæхст -ой
PV прятать PST.TR.3PL

Афсинты - женщины, которые обычно пекут готовят на мероприятих.

100.2 Куыд хъуамæ зæгъон   ?!
куыд хъуамæ зæгъ   -он
как   нужно   сказать SBJV.1SG

100.3 Æфсины   дæр   куы нæ зыдтон   !
æфсин   -ы   =дæр   куы нæ   зыд   -т   -он
хозяйка GEN   =PTCL   ведь NEG   знать TR PST.TR.1SG

100.4 Мæй дæр дзы   куы нæ цардыстæм   , уæд .
мæй   =дæр   =дзы   куы нæ   цард   -ыстæм   уæд
месяц   =PTCL   =3SG.ENCL.INESS   когда NEG   жить PST.INTR.1PL   тогда

101 — Стæй дæ   æндæр ницы мæт уыди   ?
стæй   дæ=   æндæр   ницы   мæт   уыд   -и
потом POSS.2SG=   другой ничто   забота   быть PST.INTR.3SG

102.1 — Æндæр мæ   ницы мæт уыди   ?
æндæр   мæ=   ницы   мæт   уыд   -и
другой POSS.1SG=   ничто   забота   быть PST.INTR.3SG

102.2 Фæлæ мыл   сæ   йафтæ фæцардытта
фæлæ   =мыл   =сæ   йафтæ   фæц- ардыд   -т   -а
но   =1SG.ENCL.SUPER   =3PL.ENCL.GEN   так   PV   подстрекать TR PST.TR.3SG
, цæмæй мын   сæ   къухтæ   ма   æрæвæрой   ,
цæмæй   =мын   сæ=   къух   -т   -æ   ма   æр- æвæр   -ой
чтобы   =1SG.ENCL.DAT   POSS.3PL=   рука PL NOM   NEG   PV   класть SBJV.3PL

уым нæ царди , зæгъгæ , афтæ .
 уым нæ цард -и зæгъ -гæ афтæ
 DemDist.IN NEG жить PST.INTR.3SG сказать CONV так

102.3 Ахæм аферистытæ сты .
 ахæм аферист -ыт -æ сты
 такой аферист PL NOM быть.PRS.3PL

103 — Цом уал , махмæ нæ цæуыс ?
 цом уал махмæ нæ цæу -ыс
 пойдем пока мы.ALL NEG идти PRS.2SG

104 — Фæстæдæр бауайдзынæн .
 фæстæ -дæр ба- уай -дзынæн
 после COMPAR PV скакать FUT.1SG

105 — Æмæ уæдæ кæм уыдзынæ ахсæв ?
 Æмæ уæдæ кæм уы -дзынæ ахсæв
 и так где быть FUT.2SG сегодня ночью

106 — Мæгъа .
 мæгъа
 не знаю

107 — О , уæдæ кæм хъуамæ схуысдзынæ ?
 о уæдæ кæм хъуамæ с- хуыс -дзынæ
 да так где нужно PV спать FUT.2SG

108.1 — Уæргæ дæ хæдзармæ бацу .
 уæргæ дæ= хæдзар -мæ ба- цу -*0
 вон POSS.2SG= дом ALL PV идти IMP.2SG

108.2 Ардæм – нал !
 ардæм нал
 сюда больше.не

109.1 — Дида дæм æппындæр нал сдзурдзæн ,
 Дида =дæм æппындæр нал с- дзур -дзæн
 Дида =2SG.ENCL.ALL совсем больше.не PV говорить FUT.3SG

ам искуы куы баззай , уæд .
 ам искуы куы ба- ззай -ай уæд
 DemProx.IN когда-либо если PV оставаться SBJV.2SG тогда

109.2 Стæй дæм мæхæдæг дæр фæхæрам уыдзынæн ,
 стæй =дæм мæхæдæг =дæр фæ- хæрам уы -дзынæн
 потом =2SG.ENCL.ALL я.сам =PTCL PV вражда быть FUT.1SG

ууыл дæр ныхас нæй .
 ууыл =дæр ныхас нæй
 DemDist.SUPER =PTCL слово EXST.NEG

- 109.3 **Афтæ ма ма кæнут !**
афтæ =ма ма кæн -ут
так =ещё NEG делать IMP.2PL
- 109.4 **Мах иу бинонтæ стæм , иу бинонтæ !**
мах иу бинон -т -æ стæм иу бинон -т -æ
мы.NOM один семья PL NOM быть.PRS.1PL один семья PL NOM
- 109.5 **Æмæ нæхи мауал хæлиу кæнæм , бирæ**
æмæ нæ= хи мауал хæлиу кæн -æм бирæ
и POSS.1PL= REFL.GEN больше.не разбросанный делать IMP.1PL много
нал стæм
нал стæм
больше.не быть.PRS.1PL
- 110 — **Цард у тынг цыбыр ...**
цард у тынг цыбыр
жизнь быть.PRS.3SG очень короткий
- 111.1 — **Цы ма стæм ?**
цы =ма стæм
что =ещё быть.PRS.1PL
- 111.2 **Ама ?..**
а =ма
DemProx.NOM =ещё
- 112.1 — **Цыбыр**
цыбыр
короткий
- 112.2 **Æхсæвæй райсоммæ дæр < неразборчиво > кæны**
æхсæв -æй райсом -мæ =дæр кæн -ы
ночь ABL утро ALL =PTCL делать PRS.3SG
- 113.1 — **Уый дæуæн загъдæуа !**
уый дæуæн загъд -æ уа
DemDist.GEN ты.DAT сказать.PART.PST IMPERS быть.SBJV.3SG
- 113.2 **Æмæ ма тъыри дыууæ стæм , æмæ нæ кæрæдзийы дæр**
æмæ =ма дыууæ стæм æмæ нæ кæрæдзи -йы =дæр
и =ещё два быть.PRS.1PL и NEG RCP GEN =PTCL
нæ уарзæм æмæ ныххæлиутæ стæм
нæ уарз -æм æмæ ных- хæлиу -тæ стæм
NEG любить PRS.1PL и PV разбросанный PL быть.PRS.1PL

113.3 **Мæнæн гъе уый зын у** , **мæнæн гъе уый**
 мæнæн гъе уый зын у мæнæн гъе уый
 я.DAT ну DemDist.NOM трудный быть.PRS.3SG я.DAT ну DemDist.NOM
зын у , **зын**
 зын у зын
 трудный быть.PRS.3SG трудный

114.1 — **Æз алкæй дæр уарзын**
 æз алкæй =дæр уарз -ын
 я каждый.GEN =PTCL любить PRS.1SG

114.2 **Мæнæн** , **Нади** , **фæхæрам иу адæймаг дæр нæу**
 мæнæн Нади фæ- хæрам иу адæймаг =дæр нæ у
 я.DAT Нади PV вражда один человек =PTCL NEG быть.PRS.3SG

114.3 **Йер дæлæ уый нæу** , **уæддæр та**
 йер дæлæ уый нæ у уæддæр =та
 сейчас там.внизу DemDist.NOM NEG быть.PRS.3SG все-таки =же
йын фæтæригъæд кæнын
 =йын фæ- тæригъæд кæн -ын
 =3SG.ENCL.DAT PV жалость делать PRS.1SG

114.4 **Йер мын йед афтæ зæгъы** ... **адвокат ... уый**
 йер =мын йед афтæ зæгъ -ы адвокат уый
 сейчас =1SG.ENCL.DAT HES так сказать PRS.3SG адвокат DemDist.NOM
 , **дам** , **у ненормальный** , **æмæ** , **дам** , **цыдæриддæр**
 =дам у ненормальный æмæ =дам цыдæриддæр
 =мол быть.PRS.3SG и =мол всё
дзуры — **дæ зæрдæмæ** , **дам** , **æй** **ма**
 дзур -ы дæ= зæрдæ -мæ =дам =æй ма
 говорить PRS.3SG POSS.2SG= сердце ALL =мол =3SG.ENCL.GEN NEG
хæсс
 хæсс -*0
 носить IMP.2SG

115 — **Зато дзы дæ къух фыссыс**
 Зато =дзы дæ= къух фысс -ыс
 =3SG.ENCL.INESS POSS.2SG= рука писать PRS.2SG

116.1 — **О**
 о
 да

116.2 **Æмæ йыл ныр æз судмæ радтон** , **судмæ**
 æмæ =йыл ныр æз суд -мæ рад -т -он суд -мæ
 и =3SG.ENCL.SUPER сейчас я суд ALL дать TR PST.TR.1SG суд ALL
нæ , **фæлæ милицæмæ**
 нæ фæлæ милицæ -мæ
 NEG но милиция ALL

117 — **Ныр ыл дæхæдæг радтай ?**
 ныр =ыл дæхæдæг рад -т -ай
 сейчас =3SG.ENCL.SUPER ты.сам дать TR PST.TR.2SG

118.1 — **Ныр ыл милицаемæ радтон .**
 ныр =ыл милицае -мæ рад -т -он
 сейчас =3SG.ENCL.SUPER милиция ALL дать TR PST.TR.1SG

118.2 **Бацаудзынæн æмæ , дам , дæ шестой этажæй**
 ба- цау -дзынæн æмæ =дам =дæ шестой этаж -æй
 PV идти FUT.1SG и =мол =2SG.ENCL.GEN этаж ABL
раппардзынæн , мад мын афтæ зæгъы .
 ра- ппар -дзынæн мад =мын афтæ зæгъ -ы
 PV бросать FUT.1SG мать =1SG.ENCL.DAT так сказать PRS.3SG

118.3 **Мæ хæдзарыл !**
 мæ= хæдзар -ыл
 POSS.1SG= дом SUPER

118.4 **Æмæ æз лæппутæн ницы дзурын .**
 æмæ æз лæппу -т -æн ницы дзур -ын
 и я мальчик PL DAT ничто говорить PRS.1SG

118.5 **Афтæмæй заявлени ныффыссын кодтон уæд æмæ**
 афтæмæй заявлени ныф- фысс -ын код -т -он уæд æмæ
 так заявление PV писать INF делать TR PST.TR.1SG тогда и
йæ бахастон милицаемæ .
 =йæ ба- хаст -он милицае -мæ
 =3SG.ENCL.GEN PV носить PST.TR.1SG милиция ALL

119 — **Бакæндзæ ахæм æрра !**
 ба- кæн -дзæ ахæм æрра
 PV делать FUT.3SG такой сумасшедший

120.1 — **Æмæ ме вдисæнæн дæр афтæ загъта :**
 Æмæ ме= вдис -æн -æн =дæр афтæ загът -а
 и POSS.1SG= показывать INF2 DAT =PTCL так сказать PST.TR.3SG
уæртæ , дам , хæмпæлсæр – дохтыр !
 уæртæ =дам хæмпæл сæр дохтыр
 вон =мол бурьян голова врач

120.2 **Исламæн-иу часыл дæр укол скодта , уыцы**
 час -ыл =дæр укол с- код -т -а уыцы
 час SUPER =PTCL PV делать TR PST.TR.3SG тот

йедæй ...
 йед -æй
 HES ABL

120.3 **Æмæ** , дам æз уыцы чындз гъе уым йед
 Æмæ =дам æз уыцы чындз гъе уым йед
 и =мол я тот невеста ну DemDist.IN HES

федтон

фед -т -он
 PV+видеть TR PST.TR.1SG

120.4 « **Уæртæ хæмпæлсæр** !
 уæртæ хæмпæл сæр
 вон бурьян голова

120.5 **Уæртæ Тимурик демæ** **афтæ кæны** », – **зæгъгæ** ,
 уæртæ Тимурик демæ афтæ кæн -ы зæгъ -гæ
 вон Тимурик 2SG.COMIT так делать PRS.3SG сказать CONV

та-иу афтæ .
 =та =иу афтæ
 =же =ITER так

120.6 **Тимурик уым** **цæргæ** **куы нæ кæны** , **уæд** <
 Тимурик уым цæр -гæ куы нæ кæн -ы уæд
 Тимурик DemDist.IN жить CONV если NEG делать PRS.3SG тогда

неразборчиво > ... .

120.7 **Йæхицæн** **лæг куы и** .
 йæ= -хицæн лæг куы и
 POSS.3SG= REFL.DAT муж ведь EXST

120.8 **Æмæ** , **зæгъын** , **ма не** ‘ **вдисæнмæ** **дæр** ,
 æмæ зæгъ -ын =ма не= вдис -æн -мæ =дæр
 и сказать PRS.1SG =ещё POSS.1PL= показывать INF2 ALL =PTCL

зæгъын , **ахæм дзыхæй дзырдта** .
 зæгъ -ын ахæм дзых -æй дзырд -т -а
 сказать PRS.1SG такой рот ABL говорить TR PST.TR.3SG

120.9 **Артисткæ йæ** **хуыдтой** , **уыцы бон дæр цы**
 артисткæ =йæ хуыд -т -ой уыцы бон =дæр цы
 артистка =3SG.ENCL.GEN называть TR PST.TR.3PL тот день =PTCL что

локонтæ скодта !
 локон -т -æ с- код -т -а
 локон PL NOM PV делать TR PST.TR.3SG

120.10 **Æмæ йед** ...
 æмæ йед
 и HES

121 — **Йер æй** **æз нæ хъуыды кæнын** **зианы** ...
 йер =æй æз нæ хъуыды кæн -ын зиан -ы
 сейчас =3SG.ENCL.GEN я NEG мысль делать PRS.1SG беда GEN

ссæуа , **уый** **цы тæхудиаг** у , **æмæ хъуамæ**
 ссæу -а уый цы тæхудиаг у æмæ хъуамæ
 взобратся SBJV.3SG DemDist.NOM что завидный быть.PRS.3SG и нужно
уым æрцæра ?
 уым æр- цæр -а
 DemDist.IN PV жить SBJV.3SG

129.2 **Æмæ** , **зæгъын** , **кæд хуыйы фындз** у , **нæ** ,
 æмæ зæгъ -ын кæд хуы -йы фындз у нæ
 и сказать PRS.1SG если свинья GEN нос быть.PRS.3SG PTCL
уæддæр , **зæгъын** , **дæуæй фондзæссæдз** у **уый**
 уæддæр зæгъ -ын дæуæй фондз æссæдз у уый
 все-таки сказать PRS.1SG ты.ABL пять двадцать быть.PRS.3SG DemDist.NOM

129.3 **Хуыцау** , **зæгъын** , **кæмæн цы амонд кæны** , **гъе**
 Хуыцау зæгъ -ын кæмæн цы амонд кæн -ы гъе
 бог сказать PRS.1SG кто.DAT что счастье делать PRS.3SG ну
уымæ , **зæгъын** , **хауы** !
 уы -мæ зæгъ -ын хау -ы
 DemDist ALL сказать PRS.1SG падать PRS.3SG

129.4 **Уадз æмæ** , **зæгъын** , **дзы цæра**
 уадз æмæ зæгъ -ын =дзы цæр -а
 пусть и сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.INESS жить SBJV.3SG

129.5 **Ууыл йæ тъæнгтæ тоны**
 ууыл йæ= тъæнг -т -æ тон -ы
 DemDist.SUPER POSS.3SG= кишка PL NOM рвать PRS.3SG
 бесится - букв. рвет свои кишки

130 — **Мæнмæ тынг дзæбæх адæймаг фæкасти**
 мæнмæ тынг дзæбæх адæймаг фæ- каст -и
 я.ALL очень хороший человек PV смотреть PST.INTR.3SG
 Видимо, речь идет о русской женщине.

131.1 — **Исламæн ма цас фæкодта** , **æмæ-иу**
 Ислам -æн =ма цас фæ- код -т -а æмæ =иу
 Ислам DAT =ещё сколько PV делать TR PST.TR.3SG и =ITER
æй ракодта æд бандон , **æмæ-иу æй**
 =æй ра- код -т -а æд= бандон æмæ =иу =æй
 =3SG.ENCL.GEN PV делать TR PST.TR.3SG с= стул и =ITER =3SG.ENCL.GEN
æрбадын кодта , **æмæ-иу æм**
 æр- бад -ын код -т -а æмæ =иу =æм
 PV сидеть INF делать TR PST.TR.3SG и =ITER =3SG.ENCL.ALL
фæкасти
 фæ- каст -и
 PV смотреть PST.INTR.3SG

131.2 **Мæн дæр ныннайы** , **мæнæ сывæллон куыд уа** ,
 мæн =дæр нын- най -ы мæнæ сывæллон куыд уа
 я.GEN =PTCL PV купать PRS.3SG вот ребенок как быть.SBJV.3SG

афтæ .
 афтæ
 так

131.3 **Мæ къахы ... мæнæ мæ къахы æнгуылдзтæ æз**
 мæ= къах -ы мæнæ мæ= къах -ы æнгуылдз -т -æ æз
 POSS.1SG= нога GEN вот POSS.1SG= нога GEN палец PL NOM я

афтæ никуы ахсын .
 афтæ никуы а- хс -ын
 так никогда PV мыть PRS.1SG

131.4 **Уый мын сæ** ...
 уый =мын =сæ
 DemDist.NOM =1SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.GEN

132.1 — **Йер ам и** ?
 йер ам и
 сейчас DemProx.IN EXST

132.2 **Ныр кæм и** ?
 ныр кæм и
 сейчас где EXST

132.3 **Мæздæджы и** ?
 Мæздæдж -ы и
 Моздок INESS EXST

133 — **Мæздæджы и** .
 Мæздæдж -ы и
 Моздок INESS EXST

134.1 — **Стæй тынг йед ... тынг диссаджы ныхæстæ мын**
 стæй тынг йед ... тынг диссадж -ы ныхæс -т -æ =мын
 потом очень HES очень чудо GEN слово PL NOM =1SG.ENCL.DAT

фæкодта .
 фæ- код -т -а
 PV делать TR PST.TR.3SG

134.2 **Тынг дзæбæх !**
 тынг дзæбæх
 очень хороший

135.1 — **Дзургæ тынг , дзургæ бирæ уарзы дзурын**
 дзур -гæ тынг дзур -гæ бирæ уарз -ы дзур -ын
 говорить CONV очень говорить CONV много любить PRS.3SG говорить INF

135.2 **Стэй** , **дам** , **лæгмæ** **подход** **хъæуы** , **уыдæттæ**
 стэй =дам лæг -мæ подход хъæу -ы уыдæ -ттæ
 потом =мол человек ALL быть.нужным PRS.3SG DemDist.PL PL

135.3 **Тамарæ** , **мæ** **хо** , **ам** **нæ** **уыди** ?
 Тамарæ мæ= хо ам нæ уыд -и
 Тамара POSS.1SG= сестра DemProx.IN PTCL быть PST.INTR.3SG

135.4 **Исламы** **фæстæ** , **æмæ** **бацыдыстæм** **цæмæдæр** **та** ...
 Ислам -ы фæстæ æмæ ба- цыд -ыстæм цæмæ -дæр =та
 Ислам GEN после и PV идти PST.INTR.1PL что.ALL INDEF =же
мæ **хо** **ам** **нæ** **уыди** ...
 мæ= хо ам нæ уыд -и
 POSS.1SG= сестра DemProx.IN PTCL быть PST.INTR.3SG

135.5 **Æмæ** **дын** **бадæм** , **æмæ** **мын** **мæ**
 Æмæ =дын бад -æм æмæ =мын мæ=
 и =2SG.ENCL.DAT сидеть PRS.1PL и =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG=
къæхты **размæ** **дон** **авæрдта** , **æмæ** **мын**
 къæх -т -ы раз -мæ дон а- вæрд -т -а æмæ =мын
 нога PL GEN перед ALL вода PV класть TR PST.TR.3SG и =1SG.ENCL.DAT
мæ **къæхтæ** **æхсы** , **æмæ** **дын** **Тамарæймæ**
 мæ= къæх -т -æ æхс -ы æмæ =дын Тамарæ -йимæ
 POSS.1SG= нога PL NOM мыть PRS.3SG и =2SG.ENCL.DAT Тамара COMIT
афтæтæ **дзуры** : **подход** , **дам** , **хъæуы**
 афтæ -т -æ дзур -ы подход =дам хъæу -ы
 так PL NOM говорить PRS.3SG =мол быть.нужным PRS.3SG
лæгмæ , **подход** .
 лæг -мæ подход
 человек ALL

135.6 **Уæдæ** , **зæгъын** , **ай** **дæр** **уымæн**
 уæдæ зæгъ -ын ай =дæр уым -æн
 так сказать PRS.1SG DemProx.NOM =PTCL DemDist DAT
æрцахста , **зæгъын** , **мæ** **лæппуйы** ,
 æрц- ахст -а зæгъ -ын мæ= лæппу -йы
 PV ловить PST.TR.3SG сказать PRS.1SG POSS.1SG= мальчик GEN
амæн , **зæгъын** , **йæ** **тыл** **æркъуыр** .
 ам -æн зæгъ -ын йæ= тыл æр- къуыр -*0
 DemProx DAT сказать PRS.1SG POSS.3SG= тема PV ударять IMP.2SG

135.7 **Æмæ** **дын** **афтæ** **фæкодта** **Тамарæ** : « **О** ,
 æмæ =дын афтæ фæ- код -т -а Тамарæ о
 и =2SG.ENCL.DAT так PV делать TR PST.TR.3SG Тамара да
йæ **тыл** **ма** **йын** **къуырын** **хъæуы** , **дæуæн**
 йæ= тыл =ма =йын къуыр -ын хъæу -ы дæуæн
 POSS.3SG= тема =ещё =3SG.ENCL.DAT ударять INF быть.нужным PRS.3SG ты.DAT

йæ   къяэхтæ   чи   хсы   !».
 йæ=   къяэх -т -æ   чи   хс   -ы
 POSS.3SG=   нога PL NOM   кто   мыть PRS.3SG

135.8 Цы йын   зæгъай   ,   гъе   уый   бакæны
 цы   =йын   зæгъ   -ай   гъе   уый   ба- кæн   -ы
 что   =3SG.ENCL.DAT   сказать SBJV.2SG   ну   DemDist.GEN   PV   делать PRS.3SG
 ... ..

135.9 Æмæ уый   та   гыццылæй   Виталик куы   уыди   ,
 Æмæ уый   =та   гыццыл   -æй   Виталик куы   уыд   -и
 и   DemDist.NOM   =же   маленький ABL   Виталик когда   быть PST.INTR.3SG
 нæ   ,   уæд   ай   йæ   фыццаг сывæрæй   сывæрджын   куы
 нæ   уæд   ай   йæ=   фыццаг сывæр -æй   сывæр -джын   куы
 PTCL   тогда   DemProx.NOM   POSS.3SG=   первый   matka ABL   matka ADJ   ведь
 уыди
 уыд   -и
 быть PST.INTR.3SG

135.10 Ай ,   Виталик мын   рæвдыд   нæ   баййæфта
 ай   Виталик   =мын   рæвдыд   нæ   ба- ййæфт   -а
 ой   Виталик   =1SG.ENCL.DAT   ласкать.PART.PST   NEG   PV   догнать PST.TR.3SG
 ,   нæ   ,   мæхи   уымæн   фæхæрын
 нæ   мæ=   хи   уым   -æн   фæ- хæр   -ын
 NEG   POSS.1SG=   REFL.GEN   DemDist   DAT   PV   есть PRS.1SG

135.11 Цæмæ   мæ   хъуыдысты   ацы   фос   тедтæ   ?..
 цæмæ   мæ=   хъуыд   -ысты   ацы   фос   тед   -тæ
 что.ALL   POSS.1SG=   быть.нужным   PST.INTR.3PL   DemProx   скот   и так далее PL

135.12 . Æмæ дын   ацыдтæн   ,   æмæ ардыгæй-иу куы
 æмæ   =дын   а-   цыд   -тæн   æмæ   куы
 и   =2SG.ENCL.DAT   PV   идти   PST.INTR.1SG   и   когда
 ацыдтæн   ,   уæд-иу   сметанæйæ   ,   цыхтæй   ,   маркъофæй
 а-   цыд   -тæн   уæд   =иу   сметанæ -йæ   цыхт   -æй   маркъоф   -æй
 PV   идти   PST.INTR.1SG   тогда   =ITER   сметана   ABL   сыр   ABL   морковь   ABL
 дзаг   сумкæтимæ   цыдтæн   ... ..
 дзаг   сумкæ -т -имæ   цыд   -тæн
 полный   сумка PL COMIT   идти   PST.INTR.1SG

135.13 Æмæ дын   йедмæ   куы   бахæцца дæн   ...   бынмæ
 Æмæ   =дын   йед   -мæ   куы   ба- хæцца   дæн   бын   -мæ
 и   =2SG.ENCL.DAT   HES ALL   если   PV   смешанный   быть.PRS.1SG   низ   ALL
 – уæртæ ма   Мордовцевæйы   нæ   цардыстæм   – æмæ дын
 уæртæ   =ма   Мордовцевæ -йы   нæ   цард   -ыстæм   æмæ   =дын
 вон   =ещё   Мордовцева   INESS   жить   PST.INTR.1PL   и   =2SG.ENCL.DAT
 Виталикы   цъæгъаст цæуы
 Виталик -ы   цæу   -ы
 Виталик   GEN   идти   PRS.3SG

